

SANAL

Teorik E-dergi

www.sanalteori.net

NO: 5

Kadınların Ateş
Tugayı

ROTELORA

Emekçi
Sınıfın
Kahramanı

Anarşizmin
Anti-Kapitalist
Direniş Vaadi

Akademik ve Atölye

Ursula Le Guin'in
Müksüzler Adlı
Eserine Bir Tekrar
Ziyareti: Anarko-
Taoculuk ve Dünya
Kaynaklarının
Yönetimi

POSTANARŞİZM
Eleştirel Bir
Değerlendirme
(ikinci bölüm)

Çarklardaki
Kum: Vicdani Red
(ikinci bölüm)

SANAL
TEORİK E-DERGİ
SAYI 5

1. Emekçi Sınıfın Kahramanı
2. Akademi ve Atölye
3. Ursula LeGuin'in Mülksüzler Adlı Eserine Bir Tekrar Ziyareti:
Anarko- Taoculuk ve Dünya Kaynaklarının Yönetimi
4. Anarşizmin Anti-Kapitalist Direniş Vaadi
5. ROTE ZORA
6. Kadınların Ateş Tugayı
7. POSTANARŞİZM: Eleştirel Bir Değerlendirme (İkinci Bölüm)
8. Çarklardaki Kum: Vicdani Red (İkinci Bölüm)

EMEKÇİ SINIFIN KAHRAMANI

Daha hiç zaman tanımadan sana
Doğar doğmaz küçük hissettirirler kendini
Acın öyle büyür ki hissetmezsin hiçbir şeyi
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı

Evde canını yakar okulda dayak atarlar
Zekiysen nefret eder aptalsan aşağılarlar
Ta ki kafayı kırıp kurallarına uymayana kadar
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı

Yirmi küsur yıl boyunca işkence yapıp korkuturlar
Tam anlamıyla çalışmaya bile başlayamadan korkundan
Meslek seçmeye zorlarlar
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı

Seni din, seks ve televizyonla uyuştururlar
Kendini zeki, sınıfsız ve özgür zannedersin
Ama görüyorum ki halen o rezil köylülerdensin
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı

Yukarda hâlâ boş yer olduğunu söylerler sana
İstediğin şey tepedekiler gibi olmaksa
Bilesin ki öldürürken gülümsemeyi öğrenmeli
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı
Emekçi sınıfın kahramanı olunmalı

Kahraman olmak istiyorsan izle beni
Kahraman olmak istiyorsan izle beni

John Lennon

"Sistem tarafından orta sınıfa sokulmaya çalışılan, -ister üst, ister alt olsun- benim gibi emekçi sınıftan insanlar için [yazılmış bir şarkı] bu, hepsi bu. Kendi deneyimim ve umarım insanlar için de bir uyarı olur. Demek istediğim bu devrimci bir şarkı; şarkının kendisi değil ama devrim için bir şarkı." [John Lennon'ın 21 Ocak 1971'de Rolling Stone dergisinde yayımlanan söyleşinden]

AKADEMİ VE ATÖLYE *

Mutlu DULKADİR

* (Mülkiye'nin 150. Yılı kapsamında düzenlenen, "Nasıl Bir Mülkiye, Nasıl Bir Toplum – Kendi Ütopyanızı Kurun" başlıklı yarışmada ikincilik ödülü alan bu makale, ilk defa yayımlanmaktadır. Hiçbir hakkı saklı değildir, "copyleft"tir.)

Önsöz

Görünüşte giderek çetrefilleşip karmaşıklaşan bir dünyada yaşıyoruz. Çok sayıda marka, çok sayıda (internet) site(si), çok sayıda ülke, çok sayıda dil, çok sayıda kültür. Çetrefilleştiği kadar aynılaşan bir dünya bu, aynı işlemci markaları, aynı (internet) siteler(i), aynı politikacılar, aynı sermayedarlar, aynı emekçiler, aynı egemenler, aynı ezilenler... "Toplum" denilen şey bile anlamını yitirdi belki ama yeniden bulacak ve bulmalı. Gerçekten de, "toplum" nerede başlıyor nerede bitiyor? Bu kurgunun sınırları iyiden iyiye bulanıklaştı, ama bir soyutlama olarak da olsa varlığını koruyor "toplum". Giderek birbirine yaklaşan, aynılaşan, tekdüzeleşen ve her nasılsa çekişen, "rekabet eden" toplumlar var artık. Ama yaşadıkları aynı kriz, ister ekonomik olsun ister politik, aynı krizin benzeri -farklı bile değil- tezahürleri sadece. Yüzyıllardır olduğu gibi. Bu krizin derinliği geniş bir yelpazenin "kazanalar-kaybedenler" ikileminde saklı duruyor. Hangi topraklarda yaşarlarsa yaşasınlar, hangi kentte, hangi köyde, hangi meskende, hangi sokak köşesinde uyurlarsa uyusunlar...

Yaşadığımız topraklara dönelim. Gözü hep Batı'ya bakan şu Anadolu platosuna. Bu topraklarda tarihsel bir dönüşüm yaşanıyor; "devlet" ile "kapitalizm" arasındaki çekişme yeni bir aşamaya girdi.(1) Yüzyıllardır egemen olan o otoriter-devletçi anlayış, yerini artık iyiden iyiye kapitalizmin o büyü-

yanılsamalı özgürlük aldatmacasına bırakıyor. Bir kâbustan diğerine; peki ne zaman uyanacağız?

Bu "uyanış"ta katalizör rolünü kim üstlenebilir? Devletçiliğin o gri, bunaltıcı, sıkıcı, hiyerarşik, ayrımcı doğasını kim bozabilir? Kapitalizmin o rengârenk cümbüşünün üzerindeki örtüyü kim kaldırıp siyah-beyaz sıradanlığını gösterebilir bize? O koşturmacanın, o tüketim çılgınlığının altında ezilen bireyi (2) kim fark ettirebilir? Mülkiye, o "tarihsel misyon"undan, o "devletlülük"ten sıyrılıp yeniden yaratabilir mi kendisini? Devletin "sahibi", egemen ve belirleyen olmak yerine, mütevazı bir "katalizör" olmakla yetinebilir mi? Kendisini bir "akademi" olarak yeniden kurgulayabilir mi?

"Farkındalık" (ki Marx buna "bilinç" diyordu) güzel şeydir, ama elimizi kolumuzu da bağlar. Bu keşmekeşin içerisinde çaresizliğimizin farkında olmak, varoluşçu bir nihilizme de sürükleyebilir bizi, hırslı bir kapitalizme de. Ancak her ne olursa olsun umudumuzu kaybetmemeliyiz, çünkü umutlar bizi geleceğe taşır, ister bireysel olsun ister toplumsal. Gelecek olmadan, geleceği düşünmeden zihinsel faaliyetlerimiz anlamını yitirir, hiçleşir, geçmişin o karanlık gölgelerinin izlerinde kaybolup gider.

Esasen, ilerleyen satırlarda kaba bir taslağını sunmaya çalışacağım kurgusal dünyayı betimlemeye başlamadan önce itiraf etmem gereken bir nokta daha var: burada geliştireceğim kurgunun ne tür tarihsel süreçlerin, evrimlerin, devrimlerin, dönüşümlerin, yıkım ve yaratımların sonucunda ortaya çıkacağına ilişkin bir analiz yapacak değilim, yapmam da anlamsız olurdu zaten. Dolayısıyla şu meşhur "ütopyacı -ist" yaftasını daha en başından kabullenmiş oluyorum. Gerçi, ne olursa olsun, gerçeğin acımasızlığına karşı "ütopyacı" olarak anılmak daha yeğ tutulabilir.

Giriş

Toplumsal yaşamı biçimlendiren “düşünce” ve “emek” ya da başka bir ifadeyle “teori” ve “pratik” ise, dünyayı da bu ikilem üzerinden yeniden kurgulamamız gerekecektir. İndirgemeci bir noktadan baktığımızda, buradaki diyalektiğin “politika” ile “ekonomi” arasındaki çelişkide düğümlendiğini söyleyebiliriz. İndirgemecilik bizi her zaman “doğru”ya götürmeyebilir; ancak en azından önümüze açılan sonsuz sayıda yol arasından “doğru”ya yönelenleri algılamamıza yardımcı olabilir. Liberal görüş, politika ile ekonominin birbirinden ayrı iki alan olduğunu söylerken, sosyalizm farklılığını her ikisinin ortaklaştığı noktalar olduğunu ileri sürerek ortaya koymuştu; buna göre, mevcut düzende devlet, ağırlıklı olarak kapitalizmin hizmetindeki bir araçtan başka bir şey değildi. Gerçi sonradan Althusser ile gelişen yapısalcılık tartışmaları politikaya kısmen bağımsız bir varlık kazandırdı. Ancak asıl yıkım noktası, post-Marksistlerin, özellikle de Mouffe'nin demokrasinin, liberalizmden bağımsız bir olgu olarak ortaya çıkışını vurgulamasıydı.(3) Bugün, bu iki alan, birbirinden bağımsız ve aynı zamanda birbirinyle ilişkili olarak varlıklarını sürdürmektedirler; gelecekte de muhtemelen bu şekilde devam edecekler. Teori ve pratik. Düşünce ve emek. Politika ve ekonomi. Eğer bu ikiliği yaşamsal pratiğin en soyutlaşmış iki alanı olarak betimlersek, kurgumuzu da bunların üzerine oturtabiliriz: “Akademi”nin ve “atölye”nin. “Akademi” ya da Devletin Sönümlenmesi Üzerine Her bir akademi, atölye ile birlikte aynı zamanda bir “komün”ün parçasıdır. Birkaç akademi de bir atölye oluşturabilir veya tersinden birkaç atölyeden bir akademi çıkar.	Yaşamlarımızı belirleyen karar alma süreçlerine nereye kadar katılabiliriz? Her anımızı belirleyen kararlar silsilesine ilişkin söyleyecek sözlerimiz gerçek karşılığını bulabiliyor mu? “Doğrudan katılım” ve “doğrudan demokrasi” Yunan antikitesinin kolu bacağı kırık birkaç heykelticiliğinden mi ibaret sadece? Düşünce bir yönüyle “karar alma” pratiği ile ilgilidir. Peki ama hangi konuda, kim tarafından ve nasıl? Yaşamlarımızı belirleyen hemen her konuda karar alabilmek, ancak ölçeği küçültülmüş yaşam alanlarında -olabildiğince- gerçekleştirilebilir. Bu karar alma sürecine, karardan etkilenen herkesin, olabildiğince çok kimsenin ve hatta çocukların katılımı nasıl sağlanabilir? Tahmin edilebileceği şekilde, bu “ideal” sürecin kendisi bir tür doğrudan demokrasi çerçevesinde tanımlanabilir. Ancak bunun bir adım ötesinde, şu azınlık-çoğunluk dikotomisini (4) aşan noktada sorunlar karşımıza çıkar ki, burada ölçeğin küçülmesi de sorunu tam anlamıyla çözmeyebilir.(5) Oy çokluğuyla yetinemediğimiz anlar için, bugünkü tahayyülümüz nitelikli oy çokluğu ile sınırlıdır. Ancak yine de bu herkesi tatmin etmez; kim ne derse desin, yaşam birimi ölçeğinin küçültülmesine bağlı olarak belki en etkili karar alma biçimi, -herkesin ikna olması önkoşulunu içeren- (“uzlaşma” olarak da tanımlanan) konsensüstür. Akademi, bir okul olmanın yanında ve öncesinde, bir/birkaç akademi ve atölye bileşkesinin (“komün”ün) oluşturduğu ortak meclisin de mekânıdır. Ortaklaşa karar alma süreci, güneşin batışının hemen sonrasında akademide toplanılan ve tüm “komün” üyelerinin katıldığı bir sürecin ürünüdür. Diğer “komün”lerle sürekli veya geçici ortak karar alma durumları ortaya çıktığında, eşgüdümün sağlanması için her akademi/ler bir sözcüler grubu belirler. Bu “belirlenme”, öncelikle kura yöntemiyle olur: Akademi öğrenimini tamamlayan veya onuncu kademenin (6) üzerinde olan herkesin ismi doğrudan bu kurada yer alır. Kurayla belirlenen kimselerin ancak bir kez hakkında vazgeçme şansları bulunur ve isimleri ikinci kez kurada çıkarsa böyle bir hakları yoktur. Kura sonucunda belirlenen kişiler, dünyanın güneş çevresinde bir kez dönüşüne denk gelen zaman dilimi boyunca görev yaparlar ve kuraya yeniden katılamazlar. Kuraya yeniden katılma hakkı, ancak o zamana kadar sözcüler grubunda yer almamış yeterli sayıda kimse kalmaması durumunda mümkün olabilir.(7)
--	--

Akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesinin iç-işleyişinde, acele-anlık "politik" kararlar alınması gereken durumları çözüme bağlamak üzere bir akademi kurulu da belirlenir. Burada da, koşulları yukarıda sıralanan aynı kura yöntemine başvurulur ve aynı sürede görev yaparlar. Kura önemlidir çünkü iyi polemik yapan, ikna yeteneği ve maddi/manevi olanakları güçlü olanların avantajına işleyen "seçim" mekanizmasının dezavantajlarını taşımaz, eşitlikçidir.(8) Kuranın tek handikabı, gerçekten "beceksiz"lerin görevlendirilmesi riskini barındırmasıdır. Ancak bu mesele de, grup/kurul üyelerinin sayısının yeterince çok tutularak riskin azaltılması sayesinde önemli ölçüde çözümlenebilir. Zaten mevcut düzende, çoğu durumda "beceksiz" yaftası vurulanlar da, gerçekte bir şans ve olanak verilmediği için bu şekilde adlandırılanlar değil midir? "Akademi" serbest tartışmanın ve özgür öğrenimin alanlarından birisidir sadece, belki de temel alanıdır. Akademi tüm coğrafyaya yayılmış bir "akademiler butünü"nü temsil eder; ama beğenmeyenler gidip yeni baştan bambaşka "akademi"ler de kurabilirler. Bambaşka teorilerle, bambaşka bilimlerle, sanatlarla, sporlarla ilgilenebilirler. Akademide en az on kademe vardır, ama bu rakam yirmiye kadar çıkabilir.(9) Gerontokrasi tehlikesine karşı her bir kademe kendi içerisinde, kendi mekânına kendi programına ilişkin bağımsız kararlar alıp uygulayabilir. En önemlisi, yukarıda değinildiği üzere her gün batımı yapılan ortak meclis toplantılarına herkes katılabilir, görüşünü açıklayabilir. Beşinci kademedен sonra ise, oylamalarda geçerli bir oy hakkı kazanır. Akademi, gerçekte hayalin birbirinden ancak kesin olarak ayrılabilirdiği zaman olan, doğumlarından sonra dünyanın güneşin çevresinde en az sekiz kez dönüşünün ardından birinci kademeye kabul eder üyelerini. Ancak gerekli görülürse, akademi öğrenimini tamamlayanların konsensüsüyle daha erken kabul edilenler de olabilir. Daha küçük olanlar, ilerleyen kısımda detaylandırılacak olan ortak atölye alanlarında, ya doğrudan kendi ebeveynlerinin/ebeveyn-görenlerin veya oyun atölyesi uygulayıcılarının eşliğinde zaman geçirebilirler.	Akademide öğrenim zorlamasızdır; herkes günün ilk yarısını oluşturan "teonik" kurslara katılıp katılmamakta serbesttir ancak kurslara uzun süre katılmayanlara gün batımı toplantısında neden katılmadığı sorulup açıklama istenebilir. Akademiler arası iletişim gönüllüdür ama rastlantısal değildir, bilinçli ve tercihlidir. İsteyen akademi isteyenlerle bilgi paylaşır, kaynak paylaşır, hatta çalışma ve tartışmalarını paylaşır, gerekirse ortaklaştırır. Akademi(ler)/atölye(ler) bileşkeleri/"komün"ler, farklılaşma alanlarına bağlı olarak -gerekirse ve istenirse- birbirleriyle üyelerini de paylaşabilirler. "Komün"ler arasında bilgi ve üye paylaşımı yalnızca sağlık alanında zorunludur. Yirminci yüzyılın başlarında, Braunmühl, ürkütücü sözcüklerle, "Eğitim tahakkümdür ister zorlamayla olsun ister zorlamasız." diyordu.(10) Gerçekten de, "eğitim" tek-taraflı ve hiyerarşik bir ilişkiyi gerekli kılar. Özellikle mevcut düzende "eğitim" çoğu durumda, devletin ve kapitalizmin bekasına hizmet eden tek-taraflı bir bilgilendirme sürecinden öte bir şey değildir.(11) Ancak burada temel sorun, sistemin kendisinden kaynaklanan ayrıksı bir durumun ötesinde "eğitim"ın otoriter doğasına özgüdür. Oysa olabildiğince zorlamasız, hiyerarşik kalıplardan ve davranış biçimlerinden uzak duran, öğretene-öğrenen ilişkisini bir tür yapı-bozuma (12) uğratarak yeniden kurgulayan özgürlükçü bir bilgilendirme süreci de mümkündür.(13) Elbette, akademide bunu yaparken, "eğitim" yerine daha basit bir sözcük tercih edilecektir: öğrenim. Kısacası; akademi, yaşamın tüm politik ayrıcalıklardan arındırılmasıdır. Politik bir dayatma aracı olarak devletin "komün" düzleminde eritilmesi ve komün-ichi ortaklaşmanın öne çıkarılarak (devletin) sönümlendirilmesidir.(14) Karar alma sürecinin, demokrasinin ideal düzlemine yerleştirilmesidir, seçime dayalı yetkilendirme sisteminin ortadan kaldırılarak herkesin eşitliğini öngören kura yönteminin benimsenmesidir. Belki de en önemlisi; "eğitim"ın ortadan kaldırılması ve bir bilgi-alışverişi süreci olarak öğrenimin özgürleştirilmesidir.
--	--

"Atölye" ya da Sömürünün Kaldırılması Üzerine

Atölyeler, kendisine yeterli olmaya çalışan bir ekonominin temelidir. Çalışma, oyun ve eğlence ile iç-içe geçmiştir. Zamanın onda birine denk düşen "ortaklık eğlencesi" dışında çalışma zorunluluğu yoktur. Atölye(ler)/akademi(ler) bileşikleri, "komün"ler arasında bir tür takas ekonomisi vardır.

Ekonomi, yani meta ve hizmet üretimi ile paylaşımı ve değişimi, yaşamın en sorunlu alanlarından birisini oluşturur. Teknolojinin hızlanan gelişme ritmine paralel biçimde derinleşen küresel kapitalizmin, bireysel tüketimi sonu gelmez bir kısır-döngü girdabına sürükleyen rekabetçi doğası sayesinde, sahte ve geçici hazların doyumsuzluğuna hapsedilmiş durumdayız. Bundan kurtuluş reçetesi olarak, günümüzün tüketim-odaklı bireyi için biraz can-sıkıcı olsa da, tüketimin azaltılmasından başka çare yok gibi görünüyor. Küçük ölçekli akademi/atölye bileşikleri, doğası gereği kapsamlı üretime olanak tanımaz, dolayısıyla bu sorun bir ölçüde kendiliğinden ortadan kalkmış olur. Bununla birlikte, farklı meta ve hizmet alış-verişleri için de diğer "komün"lerle olabildiğince çok sayıda ilişki kurmak gerekecektir. Bu ilişkiler, karşılıklı alış-veriş içerisindeki atölyelerin kendi aralarında belirleyecekleri kurallar çerçevesinde, karşılıklılık temelinde bir tür takas-ekonomisi ile birlikte yürütülür.

Peki ya üretim ve paylaşım sürecinin tarihsel bağlamda süre-giden türlü sömürü biçimleri ne olacak? Paylaşımın ve bunun öncesinde üretimin ortaklaştırılması, atölyenin temel amaçları arasındadır. Üretim, zorunlu olan (yemek yapımı, temizlik, dağıtım ve bakım-inşa vb.) çalışma alanları dışında ortaklaşa belirlenen kurallara göre işler. Üretim, eğlence ve oyunla bir arada düşünülür. Atölye mekânı aynı zamanda büyük bir oyun alanı olarak biçimlendirilmiştir. Akademi öğrenimine henüz adım atmayanlar (yaşça küçük olanlar) ve çalışması mümkün olmayan diğerleri (yaşlılar ve bazı engelliler) için atölye içerisinde özel oyun ve dinlenme alanları vardır. Atölyeler aynı zamanda gün içinde akademide zaman geçirenlerle kendi üyeleri için de oyun alan(lar)ı içerir. Oyun alan(lar)ında dinlenme amaçlı yeterli sayıda yatak da bulunur.

Atölyeler çeşitlidir; geniş bir meyve bahçesinin hemen yanında kurulmuş küçük bir kulübe de atölyenin bir parçası olabilir, kilim boyamak için kök boya üretilen büyükçe bir oda da. Atölyede çalışma döngüsünü ilgili üretim biriminin kendisi belirler, ancak bu süre günün onda birinden az olamaz. Atölye çalışmalarına, akademide beşinci kademeyi tamamlayan herkesten,(15) çok kısa süreliğine de olsa katılması beklenir. Ayrıca öğrenimlerine daha alt kademe devam edenler de, -kendileri isterlerse- atölyedeki çalışmalarını izleyebilir ve katılma şansı bulabilirler.

"Ortaklık eğlencesi" denilen zorunlu çalışma, dünyanın güneş çevresinde dönüşünün onda biri kadar zamanı kapsar. Akademi öğrenimini tamamlayan herkes "ortaklık eğlencesi"ne katılma şansını kazanır. "Ortaklık eğlencesi", ortaklaştırılan belirli üretim ve hizmetlerin, yemek yapımı ve dağıtımının, inşaat ve bakım hizmetleri ile temizliğin -olabildiğince- eğlenceli şekilde örgütlenmesidir. Kendilerini ortaklaştırılan alanlarda "yoğunlaştıran" atölye üyeleri ve fiziksel güç gerektiren ağır işlerde çalışanlar dışında, (akademi öğrenimi verenler dâhil) kimse bu "eğlence"den mahrum bırakılamaz.

Bununla birlikte, tembellik hakkı saklıdır. "Ortaklık eğlencesi" dâhil hiçbir atölye çalışmasına katılmayanlara yalnızca yemek verilir; ancak (sağlıkları açısından bir sorun oluşturmadığı sürece) barındıkları mekânların -ortaklaşa yürütülen çalışmalar kapsamındaki- temizlik ve inşaat-bakım işleri kendi tasarruflarına bırakılır.

"Ortaklık eğlencesi" dışında, atölyelerde çalışma zorunlu olmamakla birlikte, öncelikle akademi öğrenimini tamamlamış olanların atölye(ler)de yaratıcı zaman geçirmeleri beklenir. Belirli bir çalışma alanında "yoğunlaşma"yı tercih etmeyenler, dünyanın güneş çevresinde üç dönüşü boyunca herhangi bir çalışma alanında çalışabilirler, sonrasında kendi tercihlerine göre isterlerse atölyede başka bir alana geçebilirler. Bir alanı tercih edenlerin sayısı istenen çalışma gücünden fazlaysa kura yöntemine başvurulur ve taleplerin sürmesi halinde bir alanda ikinci kez çalışma şansı tanınmaz. Bunun yanında, diğer atölye üyelerinden talep olmadığı sürece çalışma alanı değiştirme zorunluluğu da yoktur. Hangi alanda kaç kişinin çalışabileceğine, on günde bir, gün batımında akademide toplanan ortak mecliste, konsensüsle karar verilir. Bu

oturumlarda, ilgili alanda halen çalışmakta olanlara ve "yoğunlaşan"lara konuyla ilgili olarak öncelikli söz hakkı verilir. Belirli bir alanda "yoğunlaşma", atölye çalışması ile eşgüdümlü yürütülen ve en az bir kademe boyunca süren akademik öğrenim süreci ile birlikte gerçekleştirilir. "Yoğunlaşma" talepleri, mevcut çalışma potansiyeli dikkate alınarak ortak meclisçe karara bağlanır. "Yoğunlaşan"lar, akademik öğrenimlerini tamamladıktan sonra "ortaklık eğlencesi"nden mahrum bırakılamazlar. Üretim ve dağıtımın eşgüdümü için, dünyanın güneş çevresinde dönüşünün her yarısında bir, bir iç-eşgüdüm kurulu belirlenir.(16) Kurulun belirlenmesi, akademide olduğu gibi kura yöntemiyle gerçekleştirilir ve -kura sonucunu bekleyenler olması halinde- ikinci kez kuraya katılmak mümkün değildir. İç-eşgüdüm kurulu, yılın kalan yarısında dış-eşgüdüm grubu adını alır ve diğer akademi(ler)/atölye(ler) bileşkeleriyle ilişkilerden, ürün ve hizmet paylaşımından sorumludur.(17) Diğer "komün"lerle kurulan karmaşık değiş-tokuş ilişkileri, önceden değinildiği gibi karşılıklık temelinde takas yöntemiyle gerçekleştirilir. Anlaşmazlıkları, her akademi/atölye bileşkesinin kendi dış-eşgüdüm veya sözcüler grubu içerisinde seçtiği birer kişi çözüme kavuşturmaya çalışır. Çözüme bağlanamayan anlaşmazlıklar konusunda, her iki tarafın da kabul ettiği üçüncü bir akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesinin -kurayla- belirleyeceği bir "hakem" karar verir. Mülkiyet kaldırılmıştır. Her şey herkesindir ve hiçbir şey kimseye ait değildir. Barınma hakkı, mekânı kullanma hakkı kapsamında değerlendirilir ve buna benzer konularda anlaşmazlık çıkması durumunda, akademi öğrenimi verenler arasından kurayla belirlenecek kişi(ler) "hakem" tayin edilir.	"Teknoloji"ye Sınır Koymanın Zorunluluğu Üzerine Teknolojinin özgün sorunlarına ilişkin olarak gelişen tartışmalar son yıllarda giderek yoğunlaştı. Bunlar arasında, başta, teknolojiye içkin sömürü mekanizmasını ve (teknolojinin) hiyerarşik doğasını başarıyla gözler önüne seren Marcuse'u anımsamak gerekir.(18) Marcuse meseleye toplumsal açıdan bakarken, aradan geçen zaman onu fazlasıyla haklı çıkarmış görünüyor. Ancak toplumsal zararlarının çok daha ötesinde, ileri teknoloji neredeyse kaçınılmaz biçimde doğanın daha ileri sömürülmesine de olanak tanıyor. "Yeni" teknoloji kullanan aletler, her ne kadar daha az enerji harcama iddiası taşırsa taşısınlar, teknolojinin en "masum" kullanımları bile doğaya öngörülmesi güç zararlar verebiliyor.(19) Kendine -olabildiğince- yeterli bir ekonomi, aynı zamanda doğrudan demokratik işleyişe olanak tanıyacak ölçüde küçük olacaksa, ekonomik açıdan "azla" yetinmesini bilmelidir. Bu da, teknolojinin küçük-ölçekli olmasını beraberinde getirir. Gerekli arıtma tesisine sahip mevcut fabrikalara ne olacağına, o coğrafyanın kendi akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesi karar verecektir. İstisnai durumlarda, -diğerlerinin enerji ve hammadde ihtiyacını karşılamak üzere- bir santralde veya büyük ölçekli bir fabrikada da, bir akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesi kurulabilir. Bu gibi durumlarda, kuşkusuz, yakın coğrafyalardaki bütün "komün"lerin konsensüsü aranır. İnsan-hayvan-bitki sağlığı vb. diğer acil durumlar dışında elektronik ağ üzerinden bilgi paylaşımı kısıtlanmıştır. Bilgisayar teknolojisi kullanımı, bilginin depolanması ve "komün" düzeyindeki elektronik kütüphanelerden yararlanma ile sınırlıdır.(20)
---	--

Son olarak, ölçek meselesi ve buna bağlı olarak da bir akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesinin kaç kişiyi kapsayacağı sorusuna yanıt arayalım. Kuşkusuz bu, önemli ölçüde ilgili akademik faaliyetin ve atölye çalışmasının kendisine özgü doğasına bağlı olacaktır. Tarım odaklı bir "komün"le, teknolojiyi daha yoğun kullanma durumunda olan bir başka akademi/atölye bileşkesinin (bugünkü deyimle) "nüfus"u aynı olmayacaktır. Bunun yanında, coğrafi ve iklimsel koşullar da ölçek açısından ister istemez belirleyici olacaktır. Yine de, kabul etmek gerekir ki, işler bir "doğrudan demokrasi"ye sahip olabilmesi için, "komün" nüfusunun belirli bir rakamın üzerine çıkmaması tercih edilmelidir. Öte yandan, olabildiğince kendine yeterli işler bir "ekonomi"ye sahip olabilmesi açısından ise, belirli bir sayının altında kalmaması gerekir. Bu açıdan, genel olarak bir akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesinin "nüfusu"nun, kendi özgün koşullarına bağlı olarak, birkaç yüzle birkaç bin arasında değişebileceğini öngörüyorum.

Bir diğer tartışma, akademi ile atölye arasında ortaya çıkması olası sorun ve çekişmelere odaklanacaktır. Esasen her iki alan da kendi içerisinde işleyişini başarıyla sürdürebilir, ancak birbirinden farklı olmaları aralarındaki çekişmeyi derinleştirip, zaman içinde istenen en kötü noktaya, bir tür iktidar mücadelesine yönelmelerine de neden olabilir. Örneğin; atölyedekiler, ortak meclisin akademide değil, üretimin gerçekleştiği kendi mekânlarında toplanmasını talep edebilirler. Ancak "akademi"nin, "atölye"nin tamamlayıcısı ve önceli, düşüncenin, teorinin, politikanın ve serbest tartışmanın mekânı olduğunu ve bunun ötesinde (akademi öğrenimi verenler dışında) akademi üyelerinin tamamının da, zaten bizzat atölye üyelerinden oluştuğunu aklımıza getirdiğimizde, iktidar çekişmesi olasılığının tahmin edileceğinden çok daha az olacağı savunulabilir.

Üzerinde durulması gereken bir başka nokta, "komün"ler arası ilişkisinin nasıl olacağına dairdir. Bu konuda, basit bazı ipuçları sunmakla yetindim çünkü temel birimin akademi(ler)/atölye(ler) bileşkesinin kendisi olacağını öngörüyorum. Bu görüş, merkezi bir devlet örgütlenmesini gerektirmek bir yana, federatif bir yapılanmanın da ötesinde, daha esnek bağlarla, "ağ"larla birbirlerine bağlı yaşam-alanları/"komün"ler bütününi tarif eder.(21) Bu ölçek küçüklüğünün, özellikle demokrasinin işlerliği açısından elzem olduğunu kabul etmemiz

gerekıyor. Tarihsel açıdan da, gerek (antik) Atina demokrasisi deneyiminin, gerekse Rousseau'nun kurguladığı "toplum sözleşmesi"nin,(22) ulusal veya bölgesel ölçekten öte böylesi -dar- bir çerçevede ele alındığını hatırlamalıyız.

Bitirmeden önce, öncelikli olarak -esinlendiğim- birkaç kaynağı da anmadan geçmek istemem. Bunların ilki, geçmişi 2500 yıl kadar öncesine uzanan antik Atina demokrasisi, ikincisi ise günümüzde halen Meksika'nın güneydoğusundaki Chiapas eyaletinin küçük bir bölümünde egemen olan Zapatist ozyönetim deneyimidir. Düşsel-ütopik zeminde ise, p.m.'nin imzasını taşıyan Bolo'bolo ile Le Guin'in Mülksüzler'ini önemsiyorum. Bunların yanında teorik açıdan, karşılıklık konusunda Proudhon'un görüşlerinin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum.

Düşlerimiz yalnızca gelecekte olması gerekene dair değil, bugünden yaşama geçirilmesi mümkün olana dair de ipuçları sunabilir. Önemli olan, kendi yaşamlarımızı ve toplumu bütün bu ipuçlarıyla yeniden kurgulama çaba(lar)ımızı, diğer(ler)iyile uzlaşarak-konsensüsle yaygınlaştırabilmektir. Zaten, gerçekten özgürlükçü ve eşitlikçi bir dünyayı arzuluyorsak, başka şansımız da bulunmuyor.

Dipnotlar:

1. Mehmet Altan, bunu "camii" ile "kışla" arasında süre-giden bir çekişme olarak betimler. Mehmet Altan, Marksist-Liberal, İthaki Yayınları, İstanbul, 2002, s. 29. Ancak kanımca burada söz konusu olan, tarihsel gelişimi içerisinde, devletçi/otoriter-bürokrasi ve buna eşlik eden laik burjuvazinin egemenliğinin sona ererken, daha yerel ama aynı zamanda "küreselleşen-dünya" ile daha uyumlu bir tür İslamcı-liberal burjuvazinin egemenliğinin kurulmasıdır.
2. Kapitalist sistemin şekillendirdiği bu bireyi, John Lennon'ın Working Class Hero ("Emekçi Sınıfı Kahramanı") parçası başarılı biçimde betimler. 20 yıl kadar sonra, 1990'lı yıllarda yine Birleşik Krallık kökenli Radiohead grubunun Fitter

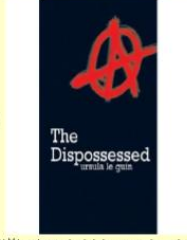
Happier ("Daha Uyumlu Daha Mutlu") parçası ise şu çarpıcı sözcüklerle biter: [sistemle] "daha uyumlu, daha sağlıklı ve daha üretken... kafese kapatılmış, bir domuz gibi". Radiohead, (Eylül/Ekim 2003), "Daha Uyumlu, Daha Mutlu", (Çev. Batur Özding), İmlasız, Sayı: 3. 3. Chantal Mouffe, Demokratik Paradoks, (Çev. A. Cevdet Aşkın), Epos Yayınları, Ankara, s. 2002, s. 14-15. 4. Birbirine zıt gibi görünen karşıt ikilik. 5. Anthony Arblaster, Demokrasi, (Çev. Nilüfer Yılmaz), Doruk Yayıncılık, Ankara, 1999, s. 100-107. 6. Kademe, bir öğrenim dönemini temsil eder. 7. Ortak meclis, sorumluluk paylaşımına dayalı görevlendirmeler vb. mekanizmalara Zapatist hareketin özyönetim pratiğinde de rastlanmaktadır. Gloria Muñoz Ramirez, Ateş ve Söz - 20. ve 10. Yılında EZLN, (Çev. İlker Özünü), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2005, s. 82-84. 8. Antik Yunan dönemi Atinası'nda da, birçok görevlendirme ve yetki devri, günümüz demokrasilerinin aksine kura yöntemiyle gerçekleştiriliyordu. Alaeddin Şenel, Siyasal Düşünceler Tarihi, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 2004, s. 119. Seçim yöntemi ise, bir yönüyle kapitalizmin rekabetçi doğasının izlerini taşır. Mutlu Dulkadir, "Demokrasinin Ötesinde: Doğrudan Demokrasi ve Anarşizm", Birikim, Sayı: 230-231, Haziran-Temmuz 2008, s. 39-40. 9. Her bir kademede öğrenim, dünyanın güneş çevresinde bir dönümünde tamamlanır. Yirmi kademeli öğrenim sürecinin son yılları "tıp" öğrenimini kapsar. 10. Rolf Cantzen, Daha Az Devlet Daha Çok Toplum: Özgürlük, Ekoloji, Anarşizm, (Çev. Veyssel Atayman), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2000, s. 188. 11. Bilimsel nesnellik iddiasının büyük ölçüde bir yalandan ibaret olduğuna ilişkin olarak, son birkaç on yılda epeyce makale yazıldı ve değerlendirildi. Bu konuda, özellikle bilimin iktidara ilişkisinin üzerinde yoğunlaşan Feyerabend'in çalışmalarını anmakta fayda vardır. Paul Feyerabend, Akla Veda, (Çev. Ertuğrul Başer), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1995, s. 13. 12. Derrida'nın Türkçe'de yapı-bozum veya yapı-söküm olarak ifade edilen düşünce pratiği, eğitimin sıklıkla göz ardı edilen bütün o handikaplarını göz önüne sermede kullanılabilir.	!3. Türkiye'de her nedense gündeme pek gelmese de, dünyada özgürlükçü "eğitim" konusundaki çalışmaların geçmişi bir yüzyıldan da öncesine dayanır. Özellikle Ferrer'in izinden gidenlerin kurdukları Modern Okullar ve Neill'in Summerhill Okulu'nu unutmamak gerekir. Joel Spring, Özgür Eğitim, (Çev. Ayşen Ekmekçi), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 1991. 14. Bunu ilk söyleyen elbette ben değilim. Benzeri görüşleri, biraz farklı sözcüklerle de olsa, yine yüzyıldan fazla zaman önce Almanya'da Landauer ifade etmişti. R. Cantzen, 2000, s. 107. 15. "Akademi" bölümünde de değinildiği gibi, beşinci kademeyi tamamlayanların aynı zamanda gün batımı toplantılarında oy hakkı kazandığını belirtmekte fayda vardır. 16. Le Guin de, Mülksüzler'de, üretimin "idare"sini "eşgüdüm" sözcüğü ile betimler. Ursula K. Le Guin, Mülksüzler, (Çev. Levent Mollamustafaoğlu), Metis Yayınları, İstanbul, 1992, s. 71. 17. Anlaşılabileceği üzere bu görev değişimi, yeni bir iç-eşgüdüm kurulunun belirlenmesi ile eş-zamanlı gerçekleşir. 18. Herbert Marcuse, (1975), Tek Boyutlu İnsan, (Çev. Afşar Timuçin, Teoman Tunçdoğan), May Yayınları, İstanbul, 1975, s. 37. 19. Bu anlamda, örneğin, "google" üzerinde iki kez arama yapmanın, atmosfere bir fincan çay kaynatırken salınan karbondioksit ile eşdeğer oranda gaz salımı gerçekleştirdiği belirtiliyor. İnternette 'arama' havayı kirletiyor, http://www.milliyet.com.tr/Yasam/HaberDetay.aspx?aType=HaberDetay&Kategori=yasam&KategoriID=&ArticleID=1045884&Date=12.01.2009&b=İnternette%20arama%20havayı%20kirletiyor (28.06.2009) 20. Dirk C. Fleck, GO! Ekolojik Diktatörlük, (Çev. Zehra Aksu), Ayraç Yayınevi, Ankara, 1998, s. 9. 21. p.m., Bolo'bolo, (Çev. Kaos Yayın Kurulu), Kaos Yayınları, İstanbul, 2002, s. 8-9. 22. Rousseau için "toplum" muhtemelen Cenevre kenti ile sınırlıdır. A. H. Birch, Representation, Pall Mall Press Limited, London, 1971, s. 35.
---	---

Esinlenen Kaynaklar:	p.m., (2002), Bolo'bolo, (Çev. Kaos Yayın Kurulu), Kaos Yayınları, İstanbul.
Arblaster, Anthony, (1999), Demokrasi, (Çev. Nilüfer Yılmaz), Doruk Yayıncılık, Ankara.	Ramirez, Gloria Muñoz, (2005), Ateş ve Söz - 20. ve 10. Yılında EZLN, (Çev. İker Özünü), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
Cantzen, Rolf, (2000), Daha Az Devlet Daha Çok Toplum: Özgürlük, Ekoloji, Anarşizm, (Çev. Veyse Atayman), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.	Rousseau, J. J., (1974), Toplum Sözleşmesi, (Çev. Vedat Günyol), Çan Yayınları, İstanbul.
Dulkadir, Mutlu, (Haziran-Temmuz 2008), "Demokrasinin Ötesinde: Doğrudan Demokrasi ve Anarşizm", Birikim, Sayı: 230-231, s. 42-50.	Spring, Joel, (1991), Özgür Eğitim, (Çev. Ayşen Ekmekçi), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
Feyerabend, Paul, (1995), Akla Veda, (Çev. Ertuğrul Başer), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.	Şenel, Alaeddin, (2004), Siyasal Düşünceler Tarihi, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
Fleck, Dirk C., (1998), GO! Ekolojik Diktatörlük, (Çev. Zehra Aksu), Ayraç Yayınevi, Ankara.	
Le Guin, Ursula K., (1992), Mülksüzler, (Çev. Levent Mollamustafaoğlu), Metis Yayınları, İstanbul.	
Marcuse, Herbert, (1975), Tek Boyutlu İnsan, (Çev. Afşar Timuçin, Teoman Tunçdoğan), May Yayınları, İstanbul.	
Mouffe, Chantal, (2002), Demokratik Paradoks, (Çev. A. Cevdet Aşkın), Epos Yayınları, Ankara.	

Ursula Le Guin'in Mülksüzler Adlı Eserine Bir Tekrar Ziyareti: Anarko-Taoculuk ve Dünya Kaynaklarının Yönetimi

Samar Habib

Ona "ikircikli bir ütopya" dedim. Çünkü bence Taoizmden anarşizme gitmek tamamen doğal bir adım. Bu tam da (Mülksüzler'de) kendimi yaparken bulduğum bir şey. İki kişi kesinlikle birbirleriyle ilişkili, aynı tarzda kişiler için, zihnin aynı kısımlarına sesleniyorlar. (i)

Ursula K. Le Guin yirminci yüzyılın en önemli bilim kurgu ve fantezi yazarlarından, ayrıca erkek egemenliği altındaki bu türlerde en üretken kadın yazar. 1929'da Berkeley California'da doğan Le Guin dar bir çevrede yaşadı, 1958'de Paris'ten Portland'a döndüğünden beridir de (ii) "Batı Kıyısı'ndan" pek uzaklaşmadı. Pek çok ödül alan eserleri akademi dünyasında eleştirel ve analitik inceleme konusu olmaya devam ediyor. "Hain Evrenin"de (iii) geçen bir dizi romanı, çoğu bilim kurgu yazarının görüş açısının ötesinde bir karmaşıklık ve içgörü taşıyor. 1975 yılında Hugo ve Nebula Ödüllerini kazanan "Mülksüzler: İkircikli bir Ütopya" Le Guin'in yazdığı son Hain Evreni romanıydı, fakat evrenin kronolojisinde zamansal açıdan ilk sıradaki hikayeyi anlatmaktaydı. Ama "Mülksüzler"i bir klasik yapan, bu karmaşıklık ve coğrafi açıdan akla yatkın dünyaların ve zaman çizgilerinin kombinasyonu değil, ütopya söyleme yaptığı ve yapmakta olduğu su götürmez felsefi katkıdır. Le Guin, işleyebilir alternatif bir ekonomi ve farklı hayat tarzlarının bir araya geldiği, sakinlerinin güce aç olan birinin gücü eline geçirdiğinde diğerleri üzerinde kullanabileceği bir altyapıdan mahrum olduğu bir dünyayı hayal edip harekete geçirmeyi başarmıştı. Fakat bu ütöpik dünya, bu tür kişilerin varlığını engellemediği gibi onları ortadan kaldırmıyordu da. Örneğin, kendi fikirlerini çürüten yeni akılcı fikirleri bastırma çabasındaki Sabul karakterini (iv); ya da ikincil bir karakter olan, tesisler ve araç gereçler serbest kullanıma açık olmasına karşın zorlayıcı bir dürtüyle malzeme istifleyip biriktiren matematikçi Desari düşünelim (133-134). Romanda böylesi bireyler yaşamaya devam ediyor fakat kendilerini diğerlerinin üzerine kesinkes dayatamıyorlar. Hükümetleri, insanların değil de "eşyalar"ın yönetimine dönüştürerek, gücü merkezileştiren bu basit fikirde bile bir ütopya var. Yakın zamanda, Le Guin'in

tam da anarşist kuram ve Taoculuk arasındaki ilişki olarak gördüğü "Mülksüzler"e eleştirel makalelerle yaklaşan bir antoloji yayınlandı, fakat bu ilişki sert bir tutum içinde ihmal edilmişti (v). Anarşizmin ve Taoculuğun romanla ilişkisi üzerine makaleler bulunsada dahi, bu iki düşünce biçiminin arasındaki karşılıklı ilişkiler ve onların romanda nasıl ele alındığı üzerine ciddi bir deneme yoktu. Bu makalede benim amacım, Le Guin'in eksikli ütopyasını keşfetmek ve bu konudaki boşluğu dolduracak bir bakış geliştirme umuduyla, Taoculuğun ve anarşist kuramın Le Guin'in bu derin romanı ve imgelemi üzerindeki metinler arası etkilerini açığa çıkarmak

Öykünün Zemini

"Mülksüzler", öykünün kahramanı Shevek'in Annares adlı bir gezegenden, Urras adlı başka bir gezegene gitmek üzere bir mekiğe binmesiyle başlar. Annares'te yaşayanların ataları, metnin zaman dizimine göre on altı yüzyıl önce Odo adındaki devrimcinin, ülkesindeki hükümet sistemine karşı başlattığı bir isyanın sonrasında Urras'tan gelmiştir. "Odoculuk"un anarşik kuramı, kurucusunun ölümünden sonra destek kazanarak güçlenir. Bu sayede artık kendilerine Odocular diyen, Urras'lı küçük bir enternasyonalist grup, Urras'ın çorak çöl benzeri uydusunda bir koloni kurma olanağı bulurlar. Bunu fırsat bilen Odocular anarşik politik kurama uygun bir topluluk oluştururlar.

Fakat Ursula Le Guin bizi uyarır; bu Odoculuk kuramı "sağı solu bombalamakla veya aşırı sağı sosyal-Darwinist "liberalizm"i ile karıştırılmamalı; çünkü anarşizm eski Taocu düşüncede öncellenmiş, Kropotkin, Goldman ve Goodman (vii) tarafından açıklanmıştır. Yani, Odoculuk, on dokuzuncu yüzyılın sonunda Avrupalı düşünürler, Peter Kropotkin, Emma Goldman ve Michael Bakunin tarafından geliştirilen anarşist politik kuramda anlamını bulur. Dahası, Le Guin'in de bazı röportajlarında belirttiği gibi, Odoculuk anarşist kuram ile Taocu düşüncenin bileşimidir.

Taoculuktan Anarşizme ve Geriye

Taoculuğun (kesin olmamakla birlikte) milattan önce birinci yüzyılda Lao Tzu ve öğrencisi Chuang Tzu'nun yazılarından ve öğretilerinden ortaya çıktığı sanılıyor. Taocu düşünce, ayrı ayrı her bir şeyi kuşatarak, parçalara bölünmemiş bir bütün olarak varolan bir dünya bilinci yaratır. Lao Tzu der ki: "Her şeyi içeren bir şey var. Yerden de gökten de önce olan. O ki dingin, bedensiz, bir başına, değişmeyen... Gerçek ismini bilmediğimizden, ona sadece Yol (Tao, yol demek, ç.n.) diyoruz"(viii). Bu parçalanmamış bütün Tao-Te-Ching'in başka bir çevirisi ve yorumunda "hep-değişen bir değişmez" aynı zamanda da "kendinde varlık" olarak niteleniyor (ix). Yani, Lao Tzu'nun ontolojik öngörüsüne göre, gerçeklik garip bir şekilde durağandır, ama bu durağanlık içinde, tam da bu durağanlıktan dolayı, bitip tükenmez bir değişim ve yaşam mümkündür. Bu durağanlığa "ho" denir, kabaca "yapı" anlamına gelir. (Shevek'in zamansal (temporal) fiziğinde bu "zaman döngüsüdür", Odo'nun sosyal kuramında ise ona "amaçlar" denir) ve tükenmez değişim ruhuna da "yayılım" anlamına gelen "k'ai" denir (Shevek buna "çizgisel zaman" der, Odo ise "araçlar")(x)

Deleuze ve Guattari'nin "1933 : Micropolitics and Segmentarity" (xi) adlı kitabı insan dünyasının, yayılım ile dinginlik arasındaki bir salınım olarak kavranmasının bir örneğini sunuyor. Deleuze ve Guattari'nin dediğine göre kanunlar ve devletler (ya da örf ve adetleri olan topluluklar) insan yaşamının gerçeğidir, değişmezdir, Taoculuğun Ho dediği yapının bir parçasıdır. Deleuze ve Guattari, Taocu "değişmezlik" algısının nesne-özgül örnekleri olabilecek devlet ile birey (ya da örf ve adetler ile merkezi olmayan topluluklardaki bireyler) arasındaki gerilimlere odaklanırlar. Kuramsal siyaset bilimi alanında (ki bu Deleuze'un felsefesi bu bağlamdadır) Taoculuğun bazı yönleri insan dünyasını kuramsallaştırmak için kullanılabilir. Fakat Lao Tzu, neyin yapının parçası, neyin k'ai'nin parçası olduğunu belirtmez, bununla birlikte insan yapımı kanunlar Yol'u anlama çabasının bir parçası olarak kabul edilmez.

Bunun Taoculuk'da basit bir nedeni vardır. Birinin kanun yaratması için "iyi" ve "kötü" arasındaki farkı bilmesi gerekir, elbette bu kanun yaratıcılarına göre değişir. "Hep-değişen değişmeyen"de "iki şey, tek köken, fakat adları farklı, kimlikleri bir gizem. Bütün gizemlerin gizemi!" vardır (Lao Tzu, 3). Örneğin kuzey kutbuyla güney kutbu arasındaki fark, metafizik açıdan olanaksızdır, fakat insanlar iyi ve kötü arasındaki fark konusunda daha emindirler. "Hep-değişen

değişmeyen"den, karşılıklıklar ortaya çıkar. İnsanlar da bunları ayırt edebileceklerine muktedir olduklarını düşünürler. Bu ayırt etme, Taocu düşünceye göre, "aydınlananlar" ustesinden geldiği bir yanılsamadır. Bilginin kuşkululuğu temelinde, bir Taocu bir kanun tasarlayamaz, çünkü kanun öyle ya da böyle bir kesinliği varsayar. Taoculuk bu nedenle daha çok, belirlenemezlik, kanunsuzluk ve sürekli değişim içeren bir politik kuram ile bağlantılıdır, devletleri, kanunları ve katı otoriteyi insan varoluşunun değişmez gerçekleri olarak kabul eden bir kuramla değil.

Fakat, eğer Deleuze ve Guattari haklı ise, insanın gerçekliği kavrayışını hedefleyerek, örf ve adetleri, devlet kanunlarından kurtulmak isteyen Taocu boşa kürek çekiyor. Deleuze ve Guattari'nin kuramında, devlet ve kanunun (ya da şamanlar, şifacılar ve merkezi olmayan yönetimlerdeki dini topluluklar üzerinden gelen örf ve adetlerin) gerçekliği değişmeden kalır. Fakat bu arada toplanmış (birleşmiş) bireyler, ortaklaştıkları arzuları yönünde hareket eder ve devletin katı gerçekliği içerisinde değişiklikler yapmaya çalışırlar. Yani bireyler ve onların oluşturdıkları topluluklar k'ai'nin - "hep-değişen değişmezliğin" genişleyen içeriğinin- bir parçasıdır. Kurama göre, değişimi getiren arzudur, fakat bireysel arzu (birinin arzusu) devlette değişiklik yapabilecek güçte bir "akış" değildir. Bu nedenle, aynı şeyi arzulayan bireyler bir "uçuş hattında" birleşirler. Bu uçuş hatları ya başarısız olurlar (örneğin ABD'deki anarşik kültürel hareket gibi) ya da arzulanan değişikliği yaparlar (İdam cezasının ABD'deki bazı eyaletlerde yeniden kabul edilmesi gibi) ve yok olurlar.

Kafasında hiç bir kanun olmayan Taoistten farklı olarak, Deleuze ve Guattari "kanunlar"ın insan bilinci için kaçınılmaz olduğunu iler sürerler. Anarşizm ise doğası gereği Deleuze ve Guattari'nin kuramını yanlışlayan bir dünya yaratmak ister. Bireyci anarşizm sosyal organizma ve bireysel hücre arasında bir denge sağlanması gerektiğini görür ve bunun mümkün olduğunu söyler, toplumcu anarşizm ile birlikte Taoculuğun bütünlük ve birlik kavramını yineler. Emma Goldman anarşizmin "insan yapısı kanunların kısıtlamadığı bir özgürlük üzerine kurulmuş yeni bir sosyal düzenin felsefesi; bütün hükümet biçimlerinin şiddet üzerine kurulu olduğunu ve bu nedenle de gereksiz oldukları kadar da yanlış ve zararlı olduklarını söyleyen kuram" olduğunu belirtir (xii). Taoculuk üzerine çalışmamış olan Goldman ise şöyle yazar; "Anarşizm, insanın kendi kendisinin bilincinde olmasını sağlayan tek felsefedir; ancak ve ancak insanın itaat etmesi yoluyla gerçekleştirilebilecekleri için, [yapay yanılsamalar anlamında] Tanrı'nın, Devlet'in ve toplumun varolmadığını savlar. Bu nedenle anarşizm hayat

bütünlüğünün öğretmenidir; sadece doğada değil insanda da (Goldman, 58).

Fakat, insani potansiyele dair bu pozitif kuramlara karşı kuramlar da var. Darwinci sosyalistler, ne Taoizmle, ne de anarşizmle aynı fikirdeler. Dünyanın olduğu gibi olduğunu, onların, düşünme tarzlarının dünyayla bir ilgisi olmadığını söylüyorlar. Siyaset kuramcısı değil de bir bilim insanı olan Charles Darwin, yaşam savaşının türler arasında ve aynı tür içindeki bireyler arasında olduğunu gördü. Çünkü hepsi de yeniden üretim için biyolojik bir dürtüyü paylaşır, bu nedenle de dünyadaki alanlar ve kaynaklar için rekabet içindedirler. Darwin, Doğal Seçilim'in gücü kendilerinininkinden daha fazla olduğu için türlerin bu düşmanca dürtüleri (herkesin hayatta kalması yararına olmadığı sürece) denetleyebileceklerini görmedi (xiii). Le Guin'in deyimiyle Darwinci Sosyalistler, Deleuze ve Guattari'nin (Darwinci Sosyalist olmasalar da) ima ettikleri gibi Devlet'in biyolojik bir zorunluluk olduğuna inanırlar. Urraslı seksen yaşındaki, ateşli militan, fizikçi Atro, Darwinci varoluş ve evrim kuramının benimsenmesi konusunda Shevek'le görüşmektedir.

Bu lanetli yabancıların size kardeşlik, karşılıklık ve benzeri kavramlarını aracılığıyla ulaşmalarını istemiyorum. Sizi sürekli "ortak insanlık" ve "tüm dünyaların ortaklığı" gibi laflara boğacaklar, bunları yutmanızı görmek beni çok üzer. Varolmanın yasası mücadeledir: Rekabet, zayıf olanın elenmesi, sağ kalmak için amansız bir savaş. Ben de en iyi olanın sağ kalmasını istiyorum. Benim bildiğim insanlığın.

Anarşistler bu fikre katılmazlar ve "karşılıklı yardımlaşmayı" (xiv) insani meselelerde "yaşam mücadelesinden" daha önemli görürler. Bu nedenle anarşistler sağlam bir kötü yönetme dürtüsüne değil, yönetilse de kötü yönetilecek bir makama karşı çıkarak, kurumlar ve merkezi hükümetler tarafından yaratılan güç pozisyonlarını hedef alırlar.

Mülksüzler'de, Shevek'in Ieu Eun Üniversitesi'nden diğer meslektaşları Pae ve Chifoilisk, insani potansiyele Darwin'in biyolojik kuramına ve Deleuze ile Guattari'nin politik kuramına göre kavrayan iki insanı temsil ediyor. İkisi aynı zamanda (tam da hükümet temsilcileri olarak) ilki kapitalist ikincisi komünist olmak üzere yönetim biçimlerini de temsil ediyor. (Onlar tam olarak hükümet

temsilcileridir) Tam karşıtı olarak da Shevek anarşist bireyleri, Chifoilisk ve Pae'nin kabullenmekte ısrar ettikleri "duvarı" aşanları, temsil ediyor.

Sanırım benden korkuyorsun Pae... Çünkü ben, varlığımla, Devlet'in gereksizliğinin kanıtıyım. Ama korkacak ne var Saio Pae, kişisel olarak son derece zararsız olduğumu

biliyorsun.

[Chifoilisk'e]

Thu Devleti, A-lo Devleti'ne oranla çok daha merkezi yönetiliyor. Tek bir güç örgütü her şeyi denetliyor, hükümet, yönetim, polis, ordu, eğitim, yasalar, ticaret, üretim. Bizden (Odoculardan) korkuyorsunuz siz. Devrimi, eski devrimi, gerçek devrimi, sizin başlayıp da yarım bıraktığınız, adalet için devrimi geri getirebileceğimizden korkuyorsunuz. Burada, A-lo'da benden daha az korkuyorlar, çünkü devrimi unutmuşlar. Artık ona inanmıyorlar, insanların yeterince şeye sahip olurlarsa hapiste yaşamaya razı olacaklarını düşünüyorlar. Ama ben buna inanmayacağım. Duvarların yıkılmasını istiyorum. Dayanışma istiyorum, insan dayanışması.

Shevek'in kendi bireysel algısının dışında kalan nesnel dünyayı kavrama tarzı, bürokratik denetimin ve şiddetli rekabetin sözde zorunluluğunun/önceden tayin edilmişliğinin düşünsel olarak aşılabileceğine bir kanıt sunar. Tao'nun yolu, evren üzerine kafa yoran bir zihinde, anarşizmin yolu da toplumsal yapı üzerine kafa yoran bir zihinde bulunur. İkisi de "Darwinci yaşam çemberi"ndeki biyolojik determinizme ve Deleuze ile Guattari tarafından ifade edilen politik determinizme itiraz ederler. Bu politik kuramlar tarafından tanımlanmayan bir şey ortaya çıkar: onların algılanan gerçekliğe tekabül yetlerinin saf dışı bırakılması arayışı.

"Mülksüzler'in Anarres'inde eşek gibi büyük hayvanların olmaması [...] burada Shevek'i ırkilden şey, olumlu bir eksikliğin yani avcılarının ve avların birbirlerinin aynısı olduğu Darwinci yaşam döngüsünün olumsuz yönüdür: Bu insanların

tarihsel determinizmi alt ettiğinin bir göstergesidir... kendi kaderlerini yaratmak üzere birbaşlarına kalmışlardır." (xv) Jameson, makalesinin devamında, Anarres utopyasında şiddetin ortadan kalkmadığını söyler. "Mülksüzler'de, Shevek'in, isimlerindeki benzerlikten dolayı canı sıkılan bir adam tarafından bilincini kaybedene dek dövülmesi kadar sarsıcı başka bir şey yoktur... Başka bir deyişle utopya, insanlığın şiddetten azat olduğu bir yer değil, tarihin çoklu (ekonomik, politik, sosyal) determinizmlerinden kurtulduğu yerdir." (s.226-7) Jameson'ın doğru bir biçimde, tarihin çoklu ekonomik, politik ve sosyal determinizmlerinin görünüşleri olarak nitelendirdiği "gereksiz acının" yok edilmesini talep eder Shevek. İma edilen şey, varoluş yasaları kaçınılmaz acıyı bizzat yaratırken, insan yapısı yasaların gereksiz acıyı yarattığıdır. İnsan bilincinin, önlenbilir olan kasıtlı zararlar doğal bir felaketi ayırması beklenir. Shevek Anarresli dostlarına şöyle açıklar: Acı çekmek bir yanlış anlamadır... Ama hiçbir toplum varolmanın doğasını değiştiremez. Acı çekmeyi önleyemeyiz. Şu acıyı, bu acıyı dindirebiliriz, ama Acı'yı dindiremeyiz. Bir toplum ancak toplumsal acıyı -gereksiz acıyı- dindirebilir... Ondan korkmak veya kaçmak yerine onun... içinden geçilebilse, aşılabile. 56-7 Taocu bilge ise, Shevek'in aksine, asla tutkulu eylemi kışkırtmaz; değişime uğratmaya çalışmaz, fakat doğal değişime uyar, ona direnmez. Kropotkin'in ve Bakunin'in erken dönem yazılarında bulunabilen kollektivist anarşist, değişimin fiziksel bir devrim sonucunda olmasını talep eder. Bu devrim, devletin "terörizm" olarak sınıflandırdığı (çünkü devlet, kendisinin imhasını/yıkılmasını hedefleyen bu fikir yüzünden terörize olmaktadır), onların ahlaki şiddet dedikleri şey aracılığıyla gerçekleşir. (xvi) Bilge ise sadece ne gerekiyorsa onu yapar ve psikolojik olarak şiddet kullanamaz, çünkü şeyleri oldukları gibi görür, dolayısıyla onların da ötesini görür ve hiç bir şeyi değiştirmmez. Odo'nun hak etme kavramını reddetmesi ve "yaşam döngüsü" kavramı Taocu bilinçle ittifak içersindedir. Bu noktada da hem kollektivist anarşistlerle hem de onların aksine binktirip duranlarla zıtlaşır:	Hiç kimse cezayı hak etmez, kimse ödülü hak etmez. Hak etmek ve kazanmak düşüncesinden kafanızı arındırın, böylelikle düşünebileceksiniz. (296) Kimse bir diğerini cezalandırmayacak, kimseye ödül sunulmayacak. Zihin değer kavramından, ceza ve ödül fikrinden kurtulduğunda (Taocu bir özdeyiş) bireyler şeylerin ve varlıkların akıl almaz nihai gerçekliğini açık bir biçimde görebilmeye başlayacaklar. Anlaşırlık akıl karıştıncıdır da, fakat Taocu için varlıkla tam bir bağlılık içinde olmaktadır. Kollektivist anarşist'in varlıkla kısmi (ya da partizanca) bir ilişkisi vardır, devletçinin olduğu gibi. Oysa, Taocu-anarşist ya da bireyci anarşist (Odocu) farklıdır. Taocunun ruh hali gereği politik dünyaya olan ilgisizliğinden, kolektivist anarşistin ruh hali gereği değişimi zorla getirmeye hazır olduğundan bireyci anarşistte eser yoktur, bu ikisi arasında orta bir nokta bulur. Bireyci anarşist bir Taoisttir, çünkü şiddet dürtüsünü reddeder, aslında diğerlerinin gerçekliğini kabul ederek böyle bir gerekliliği aşar. Fakat aynı zamanda Taocu bilgeden farklı olarak, ruhsal anlamda benzer insanlarla dolu daha iyi bir dünyada yaşama arzusunu sürdürür. Bireyci anarşistin, ya da Shevek'in, peşinde koştuğu ruhsal benzerlik Lao Tzu'nun Tao Te Ching'inde bulunabilir. Liu Xiaogan, wu-wei'yi (eylemsizlik (xvii)) "insani eylemin tümünü değil, bazısını yok etmek ya da eksiltmek" olarak açıklar (xviii) ve tzu-jan (belirli bir tür hareket) kavramının Lao Tzu'nun kuramıyla çelişen, Batılı anıştırmalarla yüklü (xix) naturalizmle karıştırılmaması, wu-wei'nin (eylemsizlik) eylemin "doğallığı, kendiliğindenliği" olarak anlaşılacak tzu-jan üzerinden kavranması gerektiğini öne sürer (Xiaogan, 212). Bunu çoğu kez daha çok gücü ele geçirme arzusuyla motive olan politikacıların ya da şirket yöneticilerinin eylemleriyle ya da sadece bir banka veznedarının veya çalıştığı kurumun prosedürüne göre iş yapan bir kişinin davranışları ile karşılaştırın -Tao'nun farkında olan bir anlayışta prosedür diye bir şey olamaz, olsa olsa oyun olur. Davranışın (ve psikolojinin) bu "doğallığı" harekete geçirildiğinde, (tzu-jan şiddetin zıttı olduğu için) geriye sadece "zorunlu acı" kalacak, ki bu da gereksiz acıya göre üstesinden gelinmesi daha kolay bir şeydir. Kimse evini yıkan bir fırtınadan öç almak istemez fakat yıkan güç bir ordu ise sonuç daha farklı olacaktır. Çünkü askerlerin kınayabileceğimiz bir vicdanları olduğunu biliriz, fakat fırtınanın vicdanı olduğunu düşünmeyiz.
--	--

Şiddetin "ahlaki" kullanılışını bile reddetmiş olan bireyci anarşist, Shevek gibi, bir insan zorlayıcı ve baskıcı olsa bile o insanın zorlanmasını veya baskılanmasını kabul edemez. Bu Lao Tzu'nun güç kavrayışının yinelenişidir. Lao Tzu bunu şöyle açıklar; kişi Taocu aydınlanmaya ulaştığında güç kullanmanın Yol'un bir parçası olmadığını anlar:

"Gerçek liderler, takipçileri tarafından neredeyse hiç bilinmezler. Gerçek liderlerden sonra insanların bildikleri ve hayranlık duydukları liderler gelir; onlardan sonra korkanlar gelir; onlardan sonra da onların aşağıladıkları gelir." (Lao Tzu, 24)

Tao Te Ching'in bu noktasında, Le Guin şöyle bir yorum yapar; bu tarz bir hareket/davranış, "bir 'yapmadan yapmak' halidir: rekabetçi olmayan, kaygısız, karşısındakine güvenen, zorlayıcı olmayan bir güç" (Le Guin, Tao-Te-Ching, 24). Öz-yönetimin bu biçimi zorlama ve baskıdan muaf olduğu için otoriter yönetime meydan vermez, ki bu da Shevek'in metin boyunca sergilediği davranış özelliğidir.

Anarşist kuram , otoriter yönetim'in nedenleri ve işleyişi hakkında kendi görüşlerine sahiptir. Peter Kropotkin "hayvanlardaki karşılıklı yardımlaşma" olgusunu gün işiğine çıkartır. İlginç bir şekilde, Darwinci rekabet duvarıyla sadece "insanın" karşılaşmadığını diğer pek çok türün çoktan bu duvarı aştığını söyler. "Eğer besini çok olan bir karınca, yoldaşı bir karıncayı beslemeyi reddedecek kadar bencil olursa, düşman olarak görülür..."(xx). Bu nedenle, otoriterlik eğiliminin kökeni insanın hayatta kalma mücadelesini minimize etme arzusunda görülür. Bunu da kendinin karlı olduğu bir sistem kurup bu sistemi dayatarak, dengeyi (mücadelenin doğal dağılımını) kendi lehine bozarak, böylelikle kendinden zayıfları, sadece kendilerininkini değil onun yükünün önemli bir kısmını da taşımak zorunda bırakarak yaptığı düşünülür. Bu kavram en iyi biçimde mülkiyetin ortaya çıkışının anarşik incelemesi aracılığıyla anlaşılır. Tabi ki anarşizmin en büyük düşmanının mülkiyet kavramı olduğunu söylemek sürpriz olmaz (xxi). Anarşistlerin sözcük dağarcığındaki en pis küfrün"vurguncu" olması da bu nedenledir.

Anarşizmin mülkiyeti reddinin arkasındaki mantığı ve bu reddin Taocu felsefe ile ilişkisini daha iyi anlamak için şu kısa akıl yürütmeyi kullanalım: Dünyadaki insanlardan en zenginini, banka hesabında en çok para olanı (hadi en zengin olmasın diyelim 666 milyon doları olan birini) seçelim. Şimdi o para ile alabildiğimiz kadar konserve kuru fasulye alalım, onları da bir piramit oluşturacak şekilde üst üste dizelim. Sonra da bunların sahibini (ve eğer varsa ona bağlı olanları) getirelim ve bu piramitin altında durmasını isteyelim. Sahibin vücudunun ağırlığının, fasulye konservelerinin toplam ağırlığına oranı ne olurdu ? Ve gelecek bir yüzyıl boyunca (hiç yenisini almadan) sadece o fasulyeleri yese ne kadarı artar ve çöpe giderdi? Her bir kutu kuru fasulye konservesinin, ağırlığı 400 gr., uzunluğu 11 cm., çapı 7 cm., fiyatı da 50 cent. Diyelim, 75 kg. ağırlığındaki, 168 cm. uzunluğundaki bu kadın, şaşırtıcı bir biçimde günde 8 kutu konserve yiyor. Piramidin hacminin ve yanıtlanabilecek diğer şeylerin hesaplanmasını matematikçilere bırakıyorum. Anarşistler için çok açıktır ki, bütün insanlar toplumsal bir organizmanın (ya da daha önce belirttiğim Taocu "parçalanmamış bütün"ün) parçası olarak birbirlerine bağlı oldukları için bireyci, tüketici ve kapitalist (ya da feodal) bir ekonomik sistem savunulmaz hale gelir. Le Guin, Urras'ı kötü yönetilen bir dünya olarak betimler: Bir yanda şatafatlı ve gereğinden fazla zenginlikler diğer yanda ise:

Yorumcunun sesi "Thu Devleti'nin Bachifoil Bölgesi'nde açlık," demişti. "Açlıktan ve hastalıktan ölen çocukların cesetleri kıyılarda yakılıyor. Yedi yüz kilometre uzakta, A-lo Devleti'nin Tius kumsallarında... kadınlar [birinci sınıf fahişeler] mülksüz sınıftan insanlar tarafından kendilerine akşam yemeği sunulana dek bütün gün kumda yatıyorlar." (s. 42)

Bu eşitsizliğin kalbinde kişinin kendi ihtiyacından çok kazanması ve biriktirmesi hakkına saygı yatıyor fakat bu ekonomik sistemin ideolojik temeli ne kollektivist anarşizm ne de Taocu felsefe tarafından kabul edilemez. Emma Goldman "Örgütlenmiş otorite ya da Devlet, ancak mülkü ve tekeli korumak için gereklidir" der (Goldman, 64). "İnsanın tahakküm kurma iradesi"ni, açgözlülüğün doğal kaçınılmazlığını reddederek Shevek bunu kavrar ve politik dünyanın gerçekliğini çözümlü gidecek bir açgözlülüğten başka bir şeyle açıklamanın ya kendini kandırmak ve cahillik ya da bilerek kandırmak ve gerçeği saptırmak olduğuna işaret eder.

"[Oiiie] Benbili'lileri kimin yönettiği ya da kimin yönettiğini sandığı önemli değildi: gerçekliğin politikası A-lo ve Thu arasındaki güç çatışmasının çevresinde dönüyordu. "Gerçekliğin politikası," diye yineledi Shevek... "Bir fizikçi için garip bir deyim." "Hiç de değil. Politikacı da, fizikçi de nesnelerin gerçekliğiyle, gerçek güçlerle, dünyanın temel yasalarıyla uğraşır." "Demek zenginliği korumak için koyduğunuz adı, sefil 'yasa'larınızı, silahlardan ve bombalardan oluşan 'güç'ünüzü entropi yasası ve yerçekimi gücü ile aynı cümlede kullanıyorsun. Seni daha akıllı sanırdım, Demaeere!" (s172) Oiiie bu bağlamda, Emma Goldman'ın deyişiyle "sıradan insanı" ya da "ortalama okuyucuyu" temsil ediyor. Emma Goldman, Paul Goodman, Kropotkin ve Bakunin anarşizmi kültürel evrim için zorunlu bir basamak olarak görüyorlardı. Onlar (Le Guin gibi) sosyal ve politik yapıların nasıl bireylerin nefesini kesip kişisel özgürlüğü yok ettiğinin farkındaydılar. Öte yandan, devletleri bir kenara bıraktığımızda, Anarko-Taoculuğun önündeki en büyük engel, yığın-birey'in (xxii) politik dünyanın teleolojisini ve maddi dünya koşullarının nasıl idare edildiğini ve edilebileceğini kavramaktaki yetersizliğidir. Kurgusal anarşik kuramcımız Odo, Urras'ta "aşırılık dışkıdır" (s. 88) diye yazar. Benzer şekilde, Shevek, A-lo'daki kapitalist ekonominin savurgan aşırılıklarına uyum sağlamaya çalışırken, "Urras'ta kalmaya başladığı ilk günlerde şunu farketmişti, Urraslılar dışkı dağlarında yaşıyor olmalarına rağmen asla baktan bahsetmiyorlardı." (128-9) Üstelik, "bankaların nasıl çalıştığını anlamak için kendini zorlayamıyordu, çünkü kapitalizmin bütün işleri ona ilkel bir dinin ayinleri kadar anlamsız geliyordu... barbarca... ağdalı... gereksiz... tonlarca lüks, tonlarca dışkı." (113-4). Bir kapitalist ekonomideki çoğu tüketici, aşırılık ve eşitsizlik arasındaki ilişkinin farkındaymış gibi görünmüyor. Bunların tam aksine, anarşist bir ekonominin ana kavramları, basitlik, maksat ve faydacılıktır. Shevek'in hayatı boyunca arkadaşı olan Bedap bir işlev çözümleyicisidir, Shevek'in battaniyesinin renginin (turuncu) gereksiz emeğin ürünü olduğunu söyleyerek onunla şakalaşır. Battaniyenin maksadını/işlevini yerine getirebilmesi için güzel gözükmesine gerek yoktur (s. 139-40). Le Guin bunları yazarken Paul Goodman'ın "Yeni-İşlevselcilik üzerine notlar" (Notes on Neo-Functionalism) adlı makalesinden etkilanmış olabilir. Goodman der ki:	"İşlevselcilik, araçların sadece amaç için tasarlanmasıdır.... yeni-işlevselci daha da ileri gider... sorar, kullanım da onu üreten araçlar kadar basit veya ustaca veya net midir?... hemen ardından gözünü nesneye dikip sorar, buna değer mi?" (xxiii) Aynı makalede Goodman, anarşist ekonominin gelişeceği (Goodman'ın "İşlevselcilik" olarak adlandırdığı) yarar hiyerarşisini ömekleyen "ambalaj kuramından" bahseder (Goodman, 51). Le Guin, kuşkusuz şu yazdıklarında Goodman'ın fikirlerini yorumlamaktadır: Urras'lıların her şeyi temiz, cicili bicili kağıtlara, plastiğe, kartona veya alüminyuma sarmalarına şaşımıştı. Çamaşırlar, kitaplar, sebzeler, giysiler, ilaçlar, her şey kat kat sarılıyordu. Kağıt paketleri bile kat kat kağıtla sarmalanıyordu..." (s 168) Anarşizmin önerdiği kaynak yönetimi kuramı, gün gibi ortada olan ama kanıtlanamayacak bir öncülden hareket eder: Toplumsal organizmanın bütün üyeleri, kendilerinin (keyfi olarak) parçalara ayrıldıklarını düşünseler de, birbirlerine bağlıdır. O nedenle, eğer X'nin banka hesabı 666 milyon dolar ise, bu doğrudan dünyadaki şaşırtıcı sayıda aç insana bağlıdır. Dahası, polis ve devlet, bu ekonomik eşitsizliği gerçeğin ne olduğuna dair tekbenci bir sınıflandırma içerisinde korur. "Sıradan insan" henüz ne bu "gerçekleri" anlamıştır (ya da en azından anarşist propagandacı böyle düşünür), ne de "lüks" arayışından vazgeçecek gibidir. Shevek'in Keng'e söyledikleri bu bağlamda özellikle anlamlıdır: "Biz sana gelemeyiz. Ancak senin bize gelmeni bekleyebiliriz" (s.289). Bu beyan, kendi bireyci ilkeleriyle çelişmemek, inancını dayatmaktansa diğerlerinin (özellikle de o banka hesabı sahibinin) onlara sunulan olası dünyanın ne olduğunu anlayacakları ana kadar sabırla beklemek üzere anarko-Taocu'nun gösterdiği sabra ve özene işaret ediyor. Bireyci anarşist, Keng'e ve onun kapitalistler kolektifine doğru geri gidemez; kolektif ona yetişene kadar beklemek zorundadır. Le Guin, başarılı bir anarşinin ancak o zaman, insanlığın yığın-birey aklının, aşırılık ve verimsizlik, mülkiyet ve yoksulluk arasındaki ilişkiyi kavrayacağı evrimin bir parçası olarak ve doğal yoldan kendini kurulabileceğini iddia eder gibidir.
---	---

İktidar peşinde koşan herkes gibi Pae de şaşılacak derecede dar görüşlüydü. Akli çok basit, engelleyici bir biçimde çalışıyordu; derinlik, etki, hayal gücü eksikti. Aslında ilkel bir aygıttı. (s. 231) George Orwell bir keresinde bütün umudun proleteriyada olduğunu yazmış ve kurgusal bir anlatısının devamında ise onlardan yana hiç umut olmadığını çarpıcı bir biçimde açıklamıştı (xxiv) Yığın-birey aklın, (Deleuze ve Guattari'nin önerdiği gibi) Ho'nun, yani zihnin durağan gerçekliğinin bir parçası mı, yoksa K'ai'nin coşkun akışı içinde mi olduğu bir veya iki bin yıl içinde anlaşılacak. Yine de insan zihninde bir bariyerin ağır bastığı yönündeki anarşik iddia mantıklı görünse de henüz kanıtlanabilir değil. Fakat, pasifist (Taocu) anarşistlerin kişilik ve düşünme örüntüleri, bu ütopyanın gerçek olması ihtimalinin kendi davranışlarında ve düşünme tarzlarında zaten mevcut olduğuna işaret ediyor. Yani, Shevek, Lao Tzu, Goodman, Goldman, Le Guin ve diğerleri, kendilerince, düşünme biçimleri içinde, anarşist dünya ve özyönetim idealinin mümkün olduğunun kanıtıdır. ----- DİPNOTLAR i Ursula Le Guin ile röportaj Philip E. Smith'in "Unbuilding Walls"inden alıntı (Duvarları Sökme). Ursula K Le Guin. ed. Joseph Orlander ve Martin Greenberg. New York. Taplinger Publishing Company, 1979. 79. ii "Ursula K Le Guin: Biographical Sketch" (Ursula K Le Guin: Biyografik skeç) Ursula K. Le Guin'in resmi internet sitesi http://www.ursulakleguin.com/Hyperbite2000.html, en son ulaşım 4 Nisan 2007 iii Hain Evreni'nin varolduğu eserler "Rocannon'un Dünyası" [1966]. London:	Universal Tandem, 1978. "Planet of Exile" [1966]. N.Y: Acebooks, 1973. City of Illusions. [1967]. London: Granada, 1971. "The Left Hand of Darkness" [1969]. Frogmore [Eng.]: Granada, 1973. "The Word for World is Forest" New York: Berkley, 1972 and "The Dispossessed" [1974]. Frogmore: Granada, 1976 iv Ömek olarak: Ursula K. Le Guin. [1974] Mülksüzler. Frogmore: Granada Publishing, 1976. 93, 101-3. Takip eden sayfa numaraları bu basıma göredir. v Laurence Davis and Peter Stillman, baskısından bahsediyorum, ed., "The New Utopain Politics of Ursula K. Le Guin's The Dispossessed" (Ursula K. Le Guin'in Mülksüzleri'nin Yeni Ütopik Politikası) New York, Oxford & Toronto: Lexington Books, 2005. vi Yukarıdaki antoloji, "Anarchist politics" (Anarşist politika) adlı bölümünde Mülksüzler üzerine harika bir çalışma içeriyor, 111-166. Burada konu üzerine üç makale var. Dan Sabia, Mark Tunick ve Winter Elliott tarafından yazılmışlar. Anarşizm ve Mülksüzler üzerine daha önce yazılan makaleler: Tower Sargent, Lyman. "A New Anarchism: Social and Political Ideas in Some Recent Feminist Eutopias." Women and Utopia, eds. Marleen Barr and Nicholas D. Smith. New York: UP of America, 1983. 3-33; Smith, Philip E. "Unbuilding Walls: Human Nature and the Nature of Evolutionary Political Theory in The Dispossessed. Ursula K. Le Guin. Eds. Joseph D. Olander and Martin Harry Greenberg. New York: Taplinger, 1979. 77-96; Brennan, John P. and Michael C. Downs. "Anarchism and Utopian Tradition in The Dispossessed." Ursula K. Le Guin, eds. Joseph D. Olander and Martin Harry Greenberg. New York: Taplinger, 1979. 116-52; and Urbanowicz, Victor. "Personal and Political in The Dispossessed." SFS. 5 (1978): 110-7. J.R. Wytenbroek's "Taoism in the Fantasies of Ursula K. Le Guin." "The Shape of the Fantastic:..." Ed. Olena H. Saciuk. New York: Greenwood Press, 1990. 173-80, daha çok Yerdeniz serisi ve Taoizmle ilişkili olmasına rağmen Taoculuğu tanımlarken Mülksüzler'e değiniyor ve bazı noktalarda anarşist politika ile ilgili. Wytenbroek diyor ki: "Taoculuk agresiflik karşıtı pasifist bir yaşamı öne sürer, aynı zamanda savaşa, sahip olmaya ayrıca varlık, mülk, şöhret ve güç arzularına karşıdır. Taraftarlarını varlıkla bir olmaya, birliğin, ahengin ve düzenin varlıkta dengede olduğunun farkına varmaya teşvik eder. (varlığa insanlar da dahildir) Ve şunda ısrar eder: Bu bütünlüğe ancak wu-wei (eylemsizlik) sayesinde ulaşılabilir" 17.
---	---

vii Ursula Le Guin ile Elizabeth Cummins'in yaptığı röportajdan alıntı. Understanding Ursula K. Le Guin. (Ursula K. Le Guin'i Anlamak) Columbia: South Carolina UP, 1993. 106. viii Lao Tzu. Tao Te Ching: A Book about the Way and the Power of the Way. (Yol ve Yolun gücü hakkında bir kitap) Ed. Note. Comp. Ursula Le Guin. Boston: Shambhala, 1997. 34. Takip eden sayfa numaraları bu kitaba göredir. ix 9 Chung-Yuan. Creativity and Taoism. (Yaratıcılık ve Taoizm) New York. The Julian Press. 1963.9 & 126-7 x K'ai-Ho ile ilgili daha fazla bilgi için üstteki referansta "introduction" 9. xi Gilles Deleuze veFelix Guattari. "1933: Micropolitics and Segmentarity" A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia. Minneapolis. University of Minnesota Press, 1987. 208-231. xii 12 Emma Goldman "Anarchism." Anarchism and Other Essays. London: Kennikat Press,1910. 56. xiii bkz: Charles Darwin. "Struggle for existence" in Origin of Species. London: John Murray,1906. 75. xiv Peter Kropotkin "Mutual Aid Among Animals" Mutual Aid. (Karşılıklı Yardımlaşma) London.William Heinemann, 1910. 1-10. xv Jameson, Fredric. "World Reduction in Le Guin: The Emergence of Utopian Narrative." SFS. 3(1975): 221-230. 224.	xvi Michael Bakunin devletin "enternasyonal"le yer değiştirebilmesi için yıkılması gerektiğini söyler. Şöyle yazar: "inandım... bireysel ve sosyal kötülük bireyden çok materyal şeylerin ve sosyal durumun organizasyonunda yatar, eylemlerimizde insani olacağız... ve devrimi tehlikeye atmadan önümüze çıkarı acımasızca yok edeceğiz." Bakunin on Anarchism: Selected Writings. Trans. Sam Dolgoff. Montreal. Black Rose Books. 1972. 149. xvii Ursula Le Guin, City of Illusion'unda (Hayaller Şehri) buna "unaction"(Eylemsizlik) deniyor. Şu pasajda Le Guin Lao Tzu'nun Tao Te Ching'inden ve Lao Tzu'nun kendisinden bahsediyor ve diyor ki: "...that quiet voice speaking from amidst forgotten wars and disasters [...] Mankind had outlived disaster; and he had outrun mankind...that old canon of Unaction..." . City of Illusions. London. Granada. 1967. 36. xviii Liu Xiaogan. "Naturalness (tzu-jan), the Core Value in Taoism: Its Ancient Meaning and its Significance Today". Lao Tzu and the Tao-te-ching. Ed. Livia Khon and Michael LaFargue. Albany: N.Y. UP. 1998. 218. xix Batı Kültüründeki "Doğalcılık" hakkında kısa bir özet ve örnek için: bkz: Paul Goodman'ın "Advance-guard writing in America: 1900-1950" "Utopian Essays and Practical Proposals." (Ütopik Makaleler ve Pratik Öneriler) içinde. New York. Vintage Books. 1964. 196-9. xx Peter Kropotkin. Mutual Aid. (Karşılıklı Yardımlaşma)(1902). London: William Heinemann, 1910. 13. xxi Odo'nun sloganı "Bir hırsız yaratmak için bir sahip yaratın" (120) Sadece mülksüz hırsız olmayacağını değil, aynı zamanda kendini sahip yapanın (ilk sahip) bir hırsız olduğunu da ima eder. Çünkü kullanım haricinde, sahip olmanın doğal ya da rasyonel hiç bir temeli yoktur fiziksel dünyada.. Bu şüphesiz, Jean-
--	--

Jacques Rousseau'nun ünlü deyişine bir gönderme: "Sivil toplumun gerçek kurucusu bir parça toprağı çitle çevirip, burası benimdir demeyi düşünen ve kendisine inanacak kadar basit insanlarla karşılaşandır." bkz: Jean Jacques Rousseau's discourse on the Origin of Inequality (1775).(Eşitsizliğin Kökeni) Trans. Franklin Philip. Oxford and New York: Oxford University Press, 1994. 55.

xxii "Mass-individual" (yığın-birey) terimi Deleuze and Guattari'nin makalesinde geçiyor. Demokratik bir devletteki popüler fikri anlatıyor. Deleuze ve Guattari'ye göre, yığın-birey'in tutkusu ile tam olarak bütünleşen devlet, bir savaş makinesine dönüşüyor (Nazi ya da faşist) Çünkü devlet bütün gücünü yığın-birey'in arzusunu tatmin etmekte kullanıyor, ki o da doğası gereği ötekinin reddi üzerine kuruludur.

xxiii Paul Goodman. "Notes on Neo-Functionalism." (Yeni İşlevselcilik Üzerine Notlar) Drawing the Line: Political Essays of.... Ed. Taylor Stoehr. N.Y: E.P. Dutton. 1977. 49.

xxiv Orwell'in "1984 'ünü kastediyorum. Onun anti-kahramanı Winston başarılı bir devrimin, insanların devrimi olması gerektiğini farkedir: Kitlesele devrim. Winston şöyle bir varsayım yapar: "Eğer umut varsa, işçilerde olmalı. Çünkü sadece onlarda, o büyük kalabalık da, Oceana'nın nüfusunun yüzde 85'inde, Parti'nin oluşturduğu bütün gücü yenebilecek güç vardır." Sonra Winston şunu anlar: "Bilinçlenene kadar isyan edemezler, isyan edemeden de bilinçlenemezler" bkz: "Nineteen-Eighty-Four" [1949]. New York & Toronto: Hudson Books, 1990. 72 & 74. Yğın-birey eski bir kavram ve pek çok tarihsel ve kültürel dönemde yeniden ele alınmış. Bunlar arasında David Thoreau'nun "sleepers'ı" (uyuyanlar) da var. "Walden Pond'un" "Ekonomi" bölümüne bakın New York: Dover Publications, 1995. 1-52. Thomas Pynchon versiyonu işçiler ise Vineland adlı romanındaki "Thanatoids". Thanatoids'ler tam olarak "yaşayan ölümler" televizyon bağımlıdır. Roman bitmeden hemen önce uyanırlar. Bkz: Thomas Pynchon. Vineland. Boston: Little Brown, c. 1990. Bulabildiğim en erken referans ise bu konuya Mağara Miti (ç.n.: Buradaki Mağara Miti özeti çıkarıldı, mite kitaptan ya da internetten bakabilirsiniz) Bkz: Plato's "Book VII: The Cave." in The Republic R.E. Allen, trans. 227-261 Fakat bu cezbedici mit başka bir çalışmanın konusu . bir gün yazmayı istediğim bir çalışmanın.

(ç.n.: Sayfa numaraları İngilizce basıma göre olduğundan alıntıların sayfa numaralarında ufak oynamalar olabilir -

<http://www.nobleworld.biz/images/Habib.pdf>

Anarşizmin Anti-kapitalist Direniş Vaadi

19 Temmuz 2009 - Cindy Milstein

[Zcommunications'ın ev-sahipliği yaptığı [Reimagining Society Project](#)'e katkı]

Pek çok kişiye göre, Kasım 1999 Dünya Ticaret Örgütü protestolarını selamlayan dondurucu yağmur ve zehirli sis arasında "yeni bir anarşizm" doğmuş gibi görünüyor. Lakin, bu radikal direniş ve yeniden yapılandırma hareketleri, gelişen toplumsal hareketlerin soysuz çocuğu olmak bir kenara on yıllardır kendisini dönüştürüyor. Seattle'daki doğrudan eylem olsa olsa bunu yeniden görünür kılmayı başardı. Anarşizm, kendi payına, bu tarihsel hareket için zorunlu bir uygulama kaynağı oldu. Ve böylece, yalnız güncel anti-kapitalist hareketlerin şekillendirilmesine yardım etmekle kalmadı; ayrıca temsili demokrasi ve kapitalizmin hegemonyasını yerinden etme potansiyeli taşıyan özgürlük ilkelerini de ifşa etti.

On dokuzuncu yüzyıldaki başlangıcından beri, anarşizm, daima, özgür bir topluma yakınsadığını iddia ettiği bir takım ahlaksal görüşler önerdi. Kendi dönemindeki tabirlerle, İtalyan anarşist Errico Malatesta (1853-1932) uzun zaman önce anarşizmi "insanların kardeşçe yaşadığı, kimsenin başka birisini baskılayacak ve sömürecek pozisyonda bulunmadığı, azami ahlaki ve maddi gelişimleri sağlayacak araçların herkes tarafından erişilebilir kılındığı bir toplumsal yaşam şekli" olarak tanımlar. [1] Bu kısa ve öz tanım, hâlâ anarşizmin kapsayıcı amaçlarını ifade ediyor. Yine de, sosyalizmin bu özgürlükçü hali kendi zamanında uluslar üstü ve çok kimlikli bir dünyayı savunmada, işbirliği ve

ayrışma temelinde nitelikli bir hümanizm için mücadelede başı çekebilirdi. Bu küreselleşme kapsamında nihayet anarşizmin bu dönemlere ve böylelikle insanların umutlarına ilişkin söz söyleyebileceği zaman tam da şu andır. Anarşizm tam da küreselleşme bağlamında, bu döneme ve böylelikle halkların umutlarına dair söz söyleyebilir. Kendi özlemlerini tam anlamıyla karşılayıp karşılamayacağı ise görülmeyi bekliyor.

Görüşün Görünür Kılınması

Anarşistler tarafından geliştirilen değerlerin ve örgütlenme şekillerinin embriyoları dünyanın çeşitli yerlerinde farklı çağlarda bulunabilirken, anarşizmin ayrı bir felsefe olarak ortaya çıkışı 19. yüzyılın ortalarında Avrupa'da olmuştur. İngiliz "özgürlük felsefecisi" William Godwin (1756-1836) 1793 tarihli *An Inquiry concerning Political Justice*'ta devletsiz bir toplumun sürdürülebilir bir teorisini yazan ilk Aydınlanma düşünürüydü, fakat anarşizm teriminin belirli çekirdek ilkeler etrafında sonraki birkaç on yıl içinde toparlanması, 1840'ta *Mülkiyet Nedir?* de "anarşide düzen arayan toplum"u yazan Pierre-Joseph-Proudhon'a kadar gerçekleşmedi. Godwin'in siyasi teorisini kültürel duyarlılıklarının özgürlükçü karakterine ulaşamadı. Proudhon da birçok cephede patriarkal ve anti-semitik fikirlerinden dolayı kapitalizmin içsel mantığıyla mücadelesindeki başarısızlığından dolayı kesinlikle kınanmış olmalıdır. Klasik anarşizmin memnuniyet verici bir portresini çıkarmak Rus aristokrat Peter Kropotkin'den (1842-1921) Yahudi kökenli Alman entelektüel Gustav Landauer'e (1870-1919) ve birçoğu önemli olduğu kadar az bilinen radikallere düşmüştür: dayatılan her türlü otorite ve baskıyı yerin dibine sokan ütopyacı politik felsefe.

Sosyalistler olarak anarşistler, özellikle, Sanayi Devrimi sırasında şimdiye dek hayal dâhi edilmeyecek eziyetlerden sorumlu olan kapitalizmle ilgilenmişlerdi. Anarşistler umutlarını öncelikli olarak işçilerin toplumsal ilişkilerini dönüştürmeye, özel mülkiyetin sonlandırılması için sınıf mücadelesinden kaynaklanan iktisadi kategorilerden faydalanmaya başladılar. Devrimci solda olan herkes kapitalizmin düzeltilemeyeceği ve lağvedilmesi gerektiği konusunda hemfikir. Fakat diğer sosyalistlerin aksine, anarşistler, devletin insanlığı köleleştirmede suç ortağı olduğunu ve kimsenin geleneksel anlamda bile devletçiliği kapitalizmden sosyalizme geçiş aşamasında devreye sokmaması gerektiğini sezdiler. Anarşistlere göre, sınıfsız fakat hala devletçi olan toplum çoğunluk için tahakkümle damgalanmış bir dünya tesis edebilirdi. Anarko-sindikalist Rudolf Rocker'ın (1873-1958) 1938'de ifade ettiği gibi, "sosyalizm ya

hür olacak ya da hiç olmayacak." [2] Bu ve diğer sebeplerle, anarşizm, sadece kapitalizme değil ayrıca devletlere ve örgütlü din, zorunlu eğitim, militarizm ve evlilik gibi diğer zorunlu, birbirine bağlı kurumlara direniş göstermesiyle sosyalizmin dışına doğru evrildi. Bu nedenle, anarşizm için, en genel anlamda "tüm anarşistler sosyalisttir, fakat tüm sosyalistler anarşist değildir." ifadesi söylenebilir.

Bu ifade, strateji sorularına bağlı olarak da okunabilir. Çoğu sosyalist, en azından radikal olanları, "devletin yıkılmasına" karşı değildi, mesele sadece ne zaman ve nasıl olacağıydı. Anarşistler için, devlet sönmülene kadar dümeni elinde tutan bir "proletarya diktatörlüğü", aslında bu süreç boyunca bel bağlanabilecek bir şey olamazdı. Yukarıdan aşağıya bir toplum örgütlenmesi yerine, anarşistler, gelecekteki iyi toplumu önceden tasarlayan çeşitli şekillerdeki yatay modelleri destekledi. Yani, anarşistler, insanların edilgen bir şekilde devrim sonrası bir dönemi beklemekten ziyade, öz-örgütlenme yoluyla eski dünyanın kabuğunda yenisini kumaya çalışabileceklerini ileri sürüyorlardı. Bu anlamda, anarşizmin vurgusu uygulama üzerinedir. Gönüllü birlikler, toplumsal ve bireysel özgürlük, konfedere lakın âdemi-merkeziyetçi topluluklar, fırsat eşitliği, dayanışma ve kendiliğindenlik gibi ana-fikirlerde anarşist seçenekler ortaya çıktı. Bir Avrupa buluşu olarak anarşizm, entelektüel ve kıskırtıcı gezginler yoluyla Birleşik Devletler ve Çin'den, Latin Amerika ve Afrika'ya kadar yolculuk yaptı; anarşistler komunal yaşamdan, federasyondan ve özgür okullara, işçi konseylerinden, yerel akımlara ve karşılıklı yardımlaşma demeklerine kadar her şeyi deneyimlediler.

1880'lerden 1920'lerin "Kızıl Korku"suna ve 1930'ların İspanya Devri'mine kadar anarşizm oldukça geniş bir Enternasyonalist Sol'un parçasıydı. Sonra, itibarını yitirince, inancını kaybedince veya öldürülünce anarşistler yok olmaya yüz tuttu ve onlarla birlikte, felsefenin kendisi de. 2. Dünya Savaşı ve Naziler'in mağlubiyetiyle "demokrasi" (serbest pazar ekonomisi) ya da "komünizm" (devlet kapitalizmi) iki politik seçeneğin olduğu görülmüyordu. Bu denklemde olmayan, diğerleriyle birlikte, otoritenin sorgulanması ve anarşizm tarafından ortaya konulan utopyanın eşzamanlı iddiasıydı.

Uyumlu Yeniden Zuhur

Uzak ondokuzuncu yüzyıl, tabii ki, anarşizmin yeniden keşfi için şekillendiricidir. Fakat o çağın ikilemleri ve açılımları -örneğin, liberalizmin yükselişi, kolonyalizm,

ve endüstriyel üretim- yirmi birinci yüzyıldakilerden ayrı düşünüyor. Bunun ötesinde, klasik anarşizm de kabul görmek için bir çok şeyden vazgeçti: insan doğasına dair temelde iyi olduğu kabulündeki saflık, ya da, devletçi yönetimlerdeki herhangi bir politik değişimden hoşlanmama. 1950'lerde ortodoks marksizme alternatif arayan solcular tarafından yeniden keşfedilmeye başlamasıyla anarşizm kendini yeniden yapılandırmak için çok çabaladı. Anarşist düşünürler aşırı tüketimden kentleşmeye yeni meşgalelerle; feminizm ve kültürel özgürleşme gibi yeni olasılıklarla; işçi odaklı yönelimlerden otoriter hatta terörist taktiklere kadar kendi eski hayaletleriyle çevrelenmişlerdi. Sonunda ulaşılan yeni anarşizm aslında savaş sonrası anti-otoriter dürtülerin bir noktada buluşmasıdır. 1960'ların ve Yeni Sol'un özgürlükçü duyarlılığı esas olmasına rağmen, özellikle beş olgu Seattle'daki meşhur eylemlilik hali için çok önemlidir.

İlk olarak, az sayıda entelektüel ve avangart sanatçıdan oluşan, kapitalizmin değişimini betimlemeye çalışan bir grup, Sitüasyonist Enternasyonal var. Sitüasyonistlere göre, Marx'ın gözlemlemiş olduğu kapitalist üretimin temelinde yatan yabancılaşma şimdilerde bütün çatlakları doldurmuş durumda; insanlar sadece kendi ürettikleri ürünlerden değil kendi hayatlarından ve tutkularından da yabancılaştı. Meta biçimi, günlük yaşamın daha önce ayrılmış halde bulunan küresini sömürdü. Sitüasyonist Guy Debord'un (1931-94) edilgen göstericiler olan bizleri iğnelediği gibi, modern kapitalizm henüz ulaşılamayan hazları vaat eden bir tüketim toplumu ya da "gösteri toplumu" oluşturdu. Sitüasyonistler gösteriyi hayalgücüyle tahrip etmek ve angaryanın yerine zevki koymak için, medyadan kent görünümüne kadar her alanda eğlenceli bozgunculuktan taraf oldu. Paris'te Mayıs 1968'deki gerçekleşmek üzere olan devrim süresince, "Zaman öldürmeden yaşa! Tadını çıkar sınırsızca" gibi SI sloganları grafiti olarak her yerde görünüyordu. İronik bir şekilde, Sitüasyonistlerin anarşistlerin tenkitçisi olmasına rağmen, anarşistler Sitüasyonist eleştirenlerden, özellikle kültürel değişimlere dair kaygılar üzerinden yükseldiler.

1970'lerden itibaren, teorisyen Murray Bookchin'in (1921-2006) disiplinler-arası çalışmaları da anarşizmin modern politik bir felsefeye dönüşümüne yardımcı oldu. Eski ve Yeni Sol arasında köprü oluşturarak, Bookchin anarşizmin antikapitalist/devlet-karşıtı konumunu hiyerarşi karşıtlığına doğru genişleterek kendi başına diğer herkesten fazlasını yaptı. Aynı zamanda tahakkümle bağlantısını kurarak, ekolojiji de anarşizmin ilgi alanına soktu. Özetle, dediklerini tefsir etmek gerekirse, ekolojik kriz sosyal bir krizdir. Bookchin teknolojinin akıllıca kullanımının, doğal dünya ile uyum içinde kapasitesini gerçekleştirmesi için insanlığı özgürleştirdiğini, ekolojik ve kıtlık-sonrası bir toplumun olanaklılığını vurguladı. En önemlisi, on dokuzuncu yüzyıl anarşizminde ima edilen devletin kurumsal alternatifinin hatlarını çizdi: doğrudan

demokratik özyönetim, ya da kendi ifadesiyle, özgürlükçü belediyeçilik. Bookchin'in yazıları, şehir ve mahalleleri, mücadele, radikalleşme, karşı güç ve nihayet devlet ve kapitalin yerine geçecek, özgür sakinlerin konfederasyonu ile devrimin yaratılacağı alanlar olarak işaret etti. Ayrıca [bu görüşler] köktenci bir ekolojik harekete, Youth Greens gibi anarşist federasyonlar içinde deneylere ve yeni bir anarşist entelektüel kuşağına ilham kaynağı oldular.

Bookchin'in İspanyol anarşistleri üzerine çalışmasında ilgi grupları modelini ortaya çıkarması 1970'lerde ve 1980'lerde ABD'deki nükleer karşıtı harekette etkili oldu. Nükleer karşıtı hareket, New England'daki ve sonrason hem anarşistlerden hem de dinci mezheplerden köktenci pasifistleri içeren West Coast'taki kırsal karşı kültürlerden yararlanarak, sivil itaatsizliği kullandı, fakın anarşist ve feminist duyarlılıklarla harmanlanmış şekilde: her türlü hiyerarşinin inkârı, doğrudan demokratik işleyiş seçeneği, kendiliğindenlik ve yaratıcılığa vurgu. Nükleer enerji santrallerine karşı gösteriler, kuklalar ve hapishane dayanışmaları yoluyla çeşitli seviyelerde meydan okumalar, blokajlardan işgallere, bu ilgi gruplarında belirlendi. Quaker eylemcileri, -anarşist değillerdi-konsensüsü karışık sonuçlarla harmanladılar (örneğin, suni birlik gibi). Tek bir meselenin ötesine geçme zorluğu ve topluluğun dar görüşlülüğünü bir kenara bırakılacak olursak, uluslar arası nükleer karşıtı hareketin yanında, ABD'den çıkan taktikler ve örgütlenme biçimi, kısa sürede barış, gey ve lezbiyen, radikal ekoloji ile müdahale-karşıtı hareketler tarafından benimsendi.

1980'lerin başında, Batı Almanya otonomcuları da anarşizm üzerinde iz bıraktı. Avrupa Yeni Solu'nun gözden düştüğünü görerek, Sol (Sovyet tarzı "komünizm") ve Sağ ("demokratik" kapitalizm) üzerine yaptıkları otoriterlik eleştirilerinden etkilenmelerine rağmen, Otonomistler varolan sistemlerden ideolojik etiketlere kadar herşeyi reddettiler, anarşizminkiler de dahil. Anti-otoriter devrimcilerin kendiliğinden adem-i merkeziyetçi ağları olarak, politik parti ve sendikalardan bağımsızlardı; ek olarak yapılardan ve "dışarıdan" dayatılan tutumlardan da bağımsız olmaya çabaladılar. Bu iki katlı bir stratejiye neden oldu. Birincisi, kendi hayatlarını yaşayacakları squat [işgal-evleri] gibi özgürleşmiş, komünal alanlar yaratmak. Ve ikincisi, hem kendi karşı kültürlerini korumak için hem de baskıcı gördüklerine -hatta faşizan unsurlara- karşı mücadele etmek için militan meydan okumaları devreye sokmak. Maskeli bir kara blok -Berlin 1988 IMF/DB zirvesi gösterilerinde-, özerk komşuluklar ve bilgi merkezleri oluşturmak, ve polis ile Neo-Nazilerle sokak çatışmalarına girmek Otonomcuların sembolleri haline geldi. Anarşistler bunlara ilgi duydular, otonom politikaların farklılıklarını aldılar ve böylece süreç içinde bu ikisini bağlantılayıp sentez oluşturdular.

Sonuncu ama diğerlerinden hiç de daha az öneme sahip olmayan, 1 Ocak 1994'te, Zapatistaların Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'na karşı koymak için dünya sahnesinde görünmesi, anarşistleri doğum ve ölüm oranlarındaki güncel kaygı ile ilintili olarak küreselleşmenin önemine kilitledi. Güney Meksika'daki otuz yerli komünitenin tabandan yükselen çabalarıyla geçen ve bilinçli olarak başka yerlerdeki mücadelelerle bağlantılanan on yıl süresince, ayaklanma, dayanışmanın önemini gösterdi. Zapatistaların Chiapas'ın köylerinde idareyi cesurca ele alması, aynı zamanda direnişin hem yoksul hem de zengin bölgelerde olanaklı olduğu inancını tekrar ateşledi. "Ne istediğimizi sorarsanız, utanmadan cevaplayacağız: 'tarihte bir çatlak oluşturmak'," diyordu İsyancı Astkomutan Marcos. "Başka bir dünya kuracağız... Demokrasi! Özgürlük! Adalet!" [3] Anarşistler için, Zapatistaların internet gibi yüksek teknolojilerle, orman toprakları, ilkel bildiriler ve uygulanabilir kazanımlar gibi düşük teknolojileri becerikli bir şekilde harmanlamaları ve otonom belediyelerle halk iktidarının iadesi için çabalaması özellikle heyecanlandırıyordu- bu süreçte Meksika hükümetiyle müzakereler ise tam tersi. Buna rağmen, anarşistler isyanı desteklemek ve [bundan] ev ödevi çıkararak, yeniden yapılandırılmış bir anarşizmin önyak olabileceği küresel bir anti-kapitalist harekete uygulamak için Chiapas'a üşüşüler.

Parçalarının Toplamından Daha Fazla

Direnişin, kendilerini eski zamanlardan çekip koparan bu kıyıları, çağdaş anarşizmin kumaşını dokudu. Anarşizm, Sitüasyonistler'den yabancılaşmanın ve tüketim toplumunun eleştirisini, Bookchin'den kapitalizm karşıtlığı, doğrudan demokrasi, ekoloji ve kitlik sonrası arasındaki bağlantıyı, nükleer karşıtı hareketten ilgi grupları üzerine vurgunun yanında şiddete başvurmamayan doğrudan eylemleri, Otonomcular'dan militan mücadele, kara blok stratejisini ve kapsamlı "kendin yap"ın önemini, Zapatistalar'dan internetin gücünü, kültürlerarası dayanışmayı ve uluslar üstü direniş için küreselleşmeyi aldı. Fakat Kasım 1999'da dile düşen anarşizm, bu parçaların bileşkesinden daha da fazlasıdır. O, bu günlerde dayatılan bütün kurum ve davranışları dışlayarak, katılımcı evrensel özgürlük fikriyle, türlü toplumsal değişim aygıtları ve stratejileri -ya da temelde, vizyon, insan ve taktik çeşitliliği- arasında denge kurmaya talip olan tek politik felsefedir.

Seattle'dan aylar önce, anarşistler sahne arkasında dünyayı afillatacak akışı kurmak için sebat ederek çalıştılar. Öyle bilinmeseler de, esas tetikleyici ve

örgütçüler olarak anarşistler, özgürlükçü ilkeler yoluyla gösterileri inşa etmeyi başardılar. Anarşistler tarafından biçimlendirilen sayısız diğer doğrudan eylem, 1970'lerin nükleer karşıtı protestoları ve 1989 Wall Street eylemi gibi, Seattle'daki de, sert polis müdahalesi ile eş zamanlı gerçekleşen DTO blokajı başarıya ulaşmasaydı dikkat çekmeyebilirdi. Anarşistler ve anarşizm aniden ilgi odağı haline geldi. Sol içinde her zaman azınlık olan bir vicdan sesi, bir anda çoğunluğun ilgi duyduğu kamusal bir davaya dönüştü. Bunun yanında, anarşizmin felsefesi dünya çapında güçlü bir yeni toplumsal hareket için öncü ve örnek teşkil eden bir hale geldi.

Bu, Seattle'da başlayan hareket(ler)de olduğu gibi, küreselleşmenin acımasız yüzüne yalnızca anarşizmin ya da anarşistlerin itiraz edecekleri ya da amacın herkesi anarşist yapmak olduğu anlamına gelmiyor. Zapatistalar gibi, anarşistler de kendilerini, en azından teoride, naçizane, zaman içinde otorite karşıtları tarafından verilen katmanlı özgürlük mücadeleleriyle uyum içinde hareket eder gibi görürler. Yine de, belki de bunu baskın süper gücün kendi bahçesinde yaptıklarından, anarşistler küreselleşen insanlığın tüm bireyleri için/ tarafından, aslında neşeli bir politika tasarımı olan bir direniş şekli kurmayı kesinlikle başardılar. Ve aynı şekilde, beklenmedik biçimde, anarşizmi öncü konuma yükseltirken, güçlenen hareketin esnek hudutlarını belirlemeyi de.

Bu, anarşizmin ilkelerinin kendi kültürü ve örgütlenme şekilleriyle ilk defa uluslar üstü toplumsal bir hareketin kıyısında olmak yerine ön saflara geçtiği anlamına geliyor. Açıkça, anarşizm eşsiz ve ayrılmaz bir takım özellikleri bu harekete kattı: açıkça devrimci bir duruş, fazlasıyla etik yönelimle renklendirilmiş, doğrudan demokratik ütopyacılığa rağmen, neşeli, sıradanın dışında kalandan çıkan [bir hareket].

Anarşist An

Fakat yine de, neden anarşizm?

Çünkü tartışmanın kurallarını anarşizm koydu. Şeffaflıkla birleşmiş toplumsal devrime yönelik vurgusu, anarşistlerin küreselleşme terimiyle maskelenen asıl sorunu adlandırmaktan korkmadığı anlamına geliyor: kapitalist toplum. Seattle tipi doğrudan eylem bir ölçü haline geldiğinde, anarşistler, diğer pek çok aktivistten benzeri protestolar düzenlenmesi yönünde görünmez yeşil ışıklar alırken, "kapitalizme karşı kamavallar" sıradan oldu. Örneğin, insanlar kitlesel eylemler için bir araya geldiği zaman, şimdi bunu kapitalizm karşıtı -bunu ısrarla her tartışmanın sembolik kalbine yerleştiren anarşistler tarafından taşınan- bir pankart altında yapıyordu. Küreselleşme konusunda birçoklarının en çok rahatsız olduğu konular elle tutulur kılındığından, sayısız insan pazar ekonomisi üzerine odaklanarak radikalleştirildi, ya da en azından bu görüşe sempati duymaya başladılar. Hâlâ huzur bozucu olarak değerlendirilmesine rağmen, kapitalizmden bahsetmek böylece daha kabullenilebilir hale geldi ve hatta birçoğu kendini anti-kapitalist olarak tanımlıyor. Ne var ki, "Kapitalizm karşıtlığı", şimdilerde sıklıkla anti-otoriter bir bakış açısını gerektiriyor. Ve tersine, anarşist görüş kapitalizm karşıtı çalışmalara nüfuz ediyor.

Ama yine de, neden şimdi?

Çünkü küreselleşme anarşizmin isteklerini fazlasıyla yerine getiriyor. Bizatihi küreselleşme karşıtlığından hayli uzak olarak, anarşistler başlayan ve devam eden dönüşümler sayesinde olanaklı hale gelen sınırların olmadığı bir dünyayı uzun zamandır düşlüyordu. Aslında, küreselleşme tarafından kullanılan araçlar da, anarşist değerlere -adem-i merkeziyetçilik ve bütünleşme, esnek kimlikler ve ikiliklerin yıkılması, yaratıcı ilişkiler ve işbirliği, hareketlilik, melezlik ve açıklık- epey uygun. En çarpıcısı, küreselleşme yapısal olarak devletlerin merkeziyetçiliğini baltalıyor.

Zamanında, Karl Marx (1818-83) kapitalizmin yükselen hegemonyasını ve tüm toplumsal ilişkileri, kendi çarpık tasvirine göre, kanserli yeniden yapılandırabilme yeteneğini öngörmüştü. Lakin Marx için, bu kesin bir şey vaat ediyordu. Hem özgürlük hem de tahakküm ilerlemeci mantık içinde birbirine bağlıydı, ne yazık ki önceden olduğu gibi şimdi de kapitalizm. "Tarih yazmak" -yani devrim yapmak ve komünizmi gerçekleştirmek- en genel anlamda, doğru koşullar oluştuğunda

doğru toplumsal aktörlere kalmıştı. Marx'ın maskesini kaldırdığı çoğu şey, şimdi de geçerliliğini koruyor; daha da fazlası maalesef kendini olduğu kadar toplumu da üreten, kapitalizmin dışı diye bir yerin olmadığı noktasında açık hale geliyor. Marx ve diğer birçok sosyalistin destansı kapitalizmi lağvetme projesi, her zamankinden daha keskin, devrimci bir harekete ihtiyaç halinde olması gerektiği gibi. İşte, "kapitalizm karşıtlığı"nın gücü.

Anarşizm geleneksel olarak Marx'ın es geçtiği başka bir potansiyel hegemonik gelişmeyi öngördü: devletçilik. Fakat kapitalizmden farklı olarak, devletçiliğin pazar ekonomisi gibi kendi tabiatını bulabilmesi daha fazla zaman aldı, ve bu yüzden anarşizmin eleştirisi, doğru olmakla birlikte, bir çok radikal tarafından daha önemsiz addedildi. Anarşistler ve devletçiler için benzer şekilde ironik bir dönüşüm olmakla beraber, aynı ABD tarzı temsili demokrasinin, tek meşru yönetim şekli olarak hegemonyasını sonunda kurması gibi, küreselleşme, işe devlet iktidarını zayıflatmakla başladı. Devletçi kalıpların dışında düşünülünce, şimdi ikisi de anlamlı geliyor ve hızla gerçekleşiyor, anarşizmin uzun zamandır arzuladığı ortamı var ederek. Doğrudan demokratik örgüt, konfederasyon ve karşılıklı yardımlaşma alanlarındaki anarşist deneyimlerin, otorite karşıtı sol içinde ve dışında görece yaygın bir şekilde kabul görmesi, bu tecrübelerin bugünün daha az devletçi, daha çok birbirine bağlı dünyasına nasıl da uyduğuna bir kanıt oluşturuyor. Aslında, belli belirsiz, anarşizmin, var olan sosyal dönüşümün insani bir uyarılma tasavvuru olan, kendi kendini yöneten kurumları önceden tasarlıyor.

Bu küreselleşen dünyada, yine de, devlet karşıtlığı ticari elitler ve uluslararası sivil toplum örgütleri tarafından yönetilen uluslar üstü kurumlardan, uluslararası adalet divanına ve bölgesel ticaret sahalarından terör taktiklerini devreye sokmak isteyen serbest birey ağlarına kadar her şey anlamına gelebilir. Bir yandan, böylece, devlet temelli jeopolitik esaslar yerini acımasız ve daha yaygın devletsiz olanına bırakırken, anarşizmin eleştirisi hızla geçersiz hale gelebilir. Diğer bir açıdan, yirminci yüzyılın ortalarında devlet sosyalizminin insanlığın özgürleşmesi konusundaki başarısızlığının ışığında, Marksizm'in yeniden değerlendirmeye tabi tutulduğu gibi -bir tanesi Frankfurt okulunun yeni tahakküm biçimlerini açığa çıkarması ile sonuçlandı- anarşizm de, politik tekellerin korkutucu yeniden gruplaşmasına olduğu kadar etik seçeneklerin olası açılımlarına da dalalet eden devlet karşıtlığı yönelimine yanıt olarak yeniden teorize edilmek zorundadır. Günümüz anarşizminin pratiği, özünde kendi felsefi ve sosyal eleştirisini ileriye attı. Anti-otoriter bir politika, kaçırılmış bir an hakkında tarihi bir dipnot olmak istemiyorsa, ikisini de yakalamak durumundadır.

Yine de, devamlı olarak birey ve toplum arasındaki gerilimle pençelesen tek politik gelenek olarak, çağdaş anarşizm cesurca Sol'un evrensel amaçları ve kapsamlı özgürlük anlayışıyla, toplumsal cinsiyet, cinsellik, etnisite ve positif ayrımcılık gibi alanlardaki yeni toplumsal hareketlerin çıkarıcı hedeflerini birleştirmeyi denedi. Seattle sokaklarında görünen olağandışı insan çeşitliliği, "çeşitlilikte birliği" kesinlikle bulabilirdi, çünkü anarşistler bu teorik birleşmeyi uygulamaya koymayı denediler. İlgili grupları, örneğin, yüzlerce farklı teşebbüsün dostça ilişkilendirilmesine de yol verdi. Küreselleşme bunu dünyayı her geçen gün küçülterek, makro ve mikroyu yakın temasa sokarak kolaylaştırıyor. Kapitalizm altında, homojenlik ve heterojenlik daima hem komünitenin hem de bireyin hesabına ilişkilendirilecektir. Anarşist örgütlenme tarafından belli belirsiz gerçekleştirilen bu anlamlı kapsam, önce devrimci bir karşı güç, sonra da Zapatistaların talep ettikleri gibi "birçok dünyanın sığıldığı bir dünya"[4] için esas teşkil edecek bir yapısal çerçeve vaat ediyor. Bu, kapitalizm karşıtı direniş için anarşizmin gücü.

başarılı uyumu, yol gösterici bir ışık sağlıyor, ona ulaşacak olan bizler olmasak bile.

1919'da anarşistler Münih Devrimi sırasında bir haftalığına gücü ellerinde tuttu ve aceleyle toplumu olabildiğince güçlendirecek her türlü yaratıcı projeyi devreye soktular. Fakat Landauer biliyordu ki yapabileceklerinin en iyisi gelecek kuşaklar için bir model kurmaktır: "Hayatımız kısa olma olasılığına rağmen, sizin de paylaştığınız gibi, arkamızda uzun süreli bir etki bırakma arzusundaayım... böylece otoriterlik geri geldiğinde, belli çevrelerin kötü bir başlangıç yapmadığımızı ve çalışmalarımıza devam etmemize izin verilmesinin kötü bir şey olmayabileceğini söylemesini umabiliriz." Landauer çok kısa bir süre içinde bir sağcı tepki dalgasının içinde ayaklar altında çiğnenerek öldü ve on dört yıl sonra Naziler iktidara geldi. Hâlâ, geçmişin özgür ve özyönetimli toplumunu hedefleyen büyük deneyimleri söndürülemedi -burada taslağı çıkarılan anarşist

özelliklerle yeniden meydana çıktılar ve en çok umut veren şey ise, kapitalizme karşı yürütülen kavganın anti-otoriter çizginin izinde olması.

Yirmi birinci yüzyıla o kadar da kötü bir başlangıç olmasa gerek.

<http://www.zmag.org/znet/viewArticle/21738 - ednref1> [1] Errico Malatesta, *Errico Malatesta: His Life and Ideas*, ed. Vernon Richards (London: Freedom Press, 1974).

<http://www.zmag.org/znet/viewArticle/21738 - ednref2> [2] Rudolf Rocker, *Anarcho-Syndicalism: Theory and Practice* (1937; repr., Oakland, CA: AK Press, 2004).

<http://www.zmag.org/znet/viewArticle/21738 - ednref3> [3] *Subcomandante Insurgente Marcos*, *Word Is Our Weapon: Selected Writings*, ed. Juana Ponce de Leon (New York: Seven Stories Press, 2002).

<http://www.zmag.org/znet/viewArticle/21738 - ednref4> [4] Ibid.

ROTE ZORA

Bu bir aşk hikayesi değil:

Ataerkinin kurumlarına karşı silahlı mücadele

Birçok feminist kuramcı ve aktivist, saldırı ya da savunma amaçlı, fiziksel ya da sözel olsun kategorik olarak 'şiddet'e karşıdır. Buna neden olarak (kendi içinde son derece muğlak bir terim olan) 'şiddet'in kökeninin ataerkil kültür ve ataerkil zihniyet olduğu ve bir şekilde erkeklerin 'icadı' olduğunu söylüyorlar. Oysa ki şiddet doğal hayatta sayısız biçimde varolmaktadır ve yerel ekosistemlerin dengesine önemli biçimde katkıda bulunmaktadır. Bazı feminist düşünürlerin şiddete ve güç ilişkilerine yönelik çözümlemeleri dikkat çekici olsa da, üzerimizdeki tahakkümü hedef alan devrimci

şiddetin tümüyle lanetlenmesi oldukça karmaşık olan bir durumun fazlasıyla basitleştirilmesidir. Kadınlar ve erkekler olarak hepimiz ataerkil tirani örgüsünün içine doğuyoruz, bu örgüde bize baskı uygulayanlar bizi siyasal ve toplumsal olarak boyun eğmeye zorlamak için şiddeti kullanıyorlar ve hepimiz hayatlarımız üzerinde yeniden hak iddia edebilmek için umutsuzca yeni yollar arıyoruz. Ataerkiye ve medeniyete karşı özgürleşme mücadelesinde silahlı direniş hareketlerinin rolünün (ve kadınların bu hareketlere katılımının) tamamiyle 'özcü' bir bakış açısıyla incelenmesi – örneğin Robin Morgan'ın sıklıkla alıntılanan çalışması *The Demon of Lover* (Aşkın Şeytani)'da yaptığı gibi – Kadın tarihsel (herstorical) revizyonizmin yanıltıcı ve aldatıcı bir biçimidir. Bu yaklaşım Birleşik Devletler'in güneyindeki köle sahibi silahlı kamplara Yeni Afrikalı dostları tutsaklıktan kurtarmak için yapılan gerilla baskınlarında başı çeken Harriet Tubman ya da Assata Shakur, Marilyn Buck, ve Bernadine Dorn gibi silahlı mücadeleyi bir taktik olarak coşkuylla benimsemiş ve bundan en ufak bir pişmanlık duymayan kadınların hayatını yok sayar. Bu makale silahlı mücadeleye savunmaya kalkışmayacak (çünkü bizce bunu meşrulaştırmaya

hacet yok), onun yerine ataerkinin kurumlarına karşı şiddet kullanarak mücadele eden birçok grup arasından ikisi üzerine yoğunlaşacak.

"Feminist hareketi alanayan ya da gerçek kadının ruhunu bilen hiç kimse kadınların erkekleşmek için mücadele ettiğini varsaymak hatasına düşmez. Bu fikir eril zihniyetin bir buluşudur. Kadınlar bugün de yüzyıllardır olduğu gibi kadın olma özgürlüğü için mücadele ediyorlar." Anne B. Hamman

Batı Almanya'da Devrimci Hücreler'in ve Rote Zora'nın Silahlı Mücadelesinin Kadın Tarihi

Devrimci Hücreler'in (RZ) ilk kez kendini göstermesi 16 Kasım 1973'te Batı Almanya'da ITT'ye karşı düzenlendiği saldırı ile oldu. Saldırının amacı bu çokuluslu şirketin Şili'deki Pinochet askeri darbesine verdiği katkıya dikkat çekmekti. 1975'te RZ'deki kadınlar, Almanya, Karlsruhe'deki Federal Anayasal Mahkeme'ye karşı patlayıcı kullanılarak yapılan saldırıyı düzenlediler. Saldırı mahkemenin yeni kürtaj yasasını desteklemesinden bir gün sonra gerçekleşti. RZ kadınları, doğal olarak, tüm kadınların bedenlerinin kaderlerini tayin hakkını ve bunun bir parçası olarak her kadının kürtaj hakkına sahip olmasını talep ediyordu. 1976'da birçok kadın RZ'den ayrıldı ve kendi ayrı gruplarını kurdu. Her ne kadar bazı kadınlar Devrimci Hücreler'in bir parçası olmaya devam ettiyse de, ataerkillik karşıtı militan feminist grup Rote Zora (Kırmızı Zora) 1977'den itibaren özerk ve bağımsız biçimde hareket etti. Bu dönem de Devrimci Hücreler odağını Almanya'daki nükleer karşıtı harekete destek vermek için gizli sabotaj eylemlerine kaydırmıştı.

Kırmızı Zora ağırlıklı olarak ataerkil kurumlara, şirketlere ve tüm dünyada kadınlara baskı uygulayan ve kadınları sömüren eril cinsiyetçi toplumu temsil eden ve kuran kişilere kişilere saldırdı. Porno tüccarlarına, sex shop'lara, uluslararası kadın tüccarlarına (Asyalı kadınları Batı Alman erkeklerine "gelin" olarak ithal ederek kar edenlere), zorla kısırlaştırma ameliyatları yapan doktorlara, Doktorlar Birliği'ne (bize göre Doktorlar Birliği önlüklü tecavüz savunucularıdır) ve doğum kusuruna sebep olan Duogynon'u üreten Schering gibi şirketlere saldırdı. Kırmızı Zora'nın gözde taktiklerinden biri de yasal olmayan sahte otobüs ve tramvay biletleri basmaktır. Kırmızı Zora ayrıca 1984'teki barış hareketine bir eleştiri geliştirebilmek için uğraştı. Kırmızı Zora barış hareketinin hatası silahlanma ve kriz arasındaki emperyalist bağlamı tartışmak yerine politik amaçlarını metropoldeki barışın korunmasına yoğunlaştırmasıydı. Bu bağlam, Üçüncü Dünya'daki sefalet ve toplumsal kesintiler; cinsiyetçilik ve ırçılıktı.

1990'larda Kırmızı Zora

1990'ların ilk yıllarında RZ, eylemlerini Batı Almanya'nın göçmen ve mülteci politikaları konusuna yoğunlaştırdı. Köln'deki Merkezi Sicil Merkezi'ne yapılanlar, Batı Almanya Göçmen Polisi Başkanı Hollenburg'un yaralanması gibi saldırılar militan siyasetlerinin kapsamının genişliğini gösterdi. Saldırıya uğrayanlar Almanya'daki ırkçı iltica politikarından doğrudan sorumlu olan kişilerdi. Tüm belgeleri, dosyaları ve verilerini imha ettikleri kurumlara yapılan saldırılarda ise niyetleri devlet tarafından denetlenmeye ya da düzenlenmeyen bir alan yaratmaktı.

1970'lerin başından itibaren, RZ ve Kırmızı Zora ataerkil kültürün altyapısına yönelik 200 kadar saldırı düzenledi. Kırmızı Zora'nın en kapsamlı ve başarılı saldırı hareketi, Batı Almanya'nın en büyük giyim üreticilerinden olan Adler Şirketi'nin 10 şubesine yerleştirilen yangın bombaları oldu. Şirket Güney Kore ve Sri Lanka'daki fabrikalarda düşük ücretlere çalışan kadınların ürettikleri kıyafetleri Almanya Federal Cumhuriyeti'nde indirimli fiyatlara satıyordu. "Güney Kore Adler'deki kadınlar azami çalışma yetilerinin sömürülmesine karşı mücadele ediyorlar ve gündelik hayattaki cinsiyetçilikle savaşıyorlar. Almanya Federal Cumhuriyeti'nde mücadelelerine destek istiyorlar. Sonuç olarak üç kıtaya yayılmış, anlamsız üretim merkezlerinde, özellikle de Güney Kore ve Sri Lanka'daki Adler'de çalışan kadınların baktan çalışma ve yaşama koşulları, bildirilerle, etkinliklerle ve Adler'in perakende satış yerlerinde yapılan eylemlerle daha çok bilinir oldu. Bu eylemlerde emperyalizm karşıtlığı pratik olabilir. Yani oradaki (Güney Kore'deki) kadınlarla, buradaki kadınların (Kırmızı Zora) mücadelelerinin bağdaşması mümkündür. Biz Üçüncü Dünya kadınları için savaşıyoruz, onlarla birlikte savaşıyoruz." (Kırmızı Zora'nın Adler açıklamasından alıntı)

1987'de Kırmızı Zora ve Berlin'deki kız kardeş grupları Amazonlar (Amazonen) Batı Almanya'da on Adler mağazasını bombaladı ve milyonlarca dolar hasar yarattı. Saldırıları sonucunda Adler tekstil çalışanlarının taleplerine cevap vermek zorunda kaldı. Bu militan direnişin etkili olabileceğine açık biçimde örnek oldu. Hem Kırmızı Zora hem de Devrimci Hücreler'in yapıları anti-otoriterdi ve hedef seçerken adem-i merkezietçi bir karar alma süreci işliyordu. Ayrıca her ikisi de militan doğrudan eylemin devrimci hareketin sadece bir kısmı olduğuna

işaret ediyorlardı. "Her ne kadar etki alanı geniş ve kapsamlı siyasal kampanyalara ve toplumsal hareketlere katılımımızı militan eylemlerimizle yapıyor olsak da, bu eylemler bildiriler ve el ilanları dağıtmaktan, yürüyüşlerden, oturma eylemlerinden, gazete basmaktan, insanları eğitmekten, ya da ev işgallerinden daha önemli değiller. Yapılacak eylemleri seçmede hiyerarşik bir sisteme sahip değiliz. Hiyerarşik bölümlenmelerle düşünmek eylemleri ayrıcalıklı bir bakış açısıyla değerlendirmeye yol açıyor ve ataerkil düşünce biçimine yaklaşıyor." (1980 yılında Autonomie'de yayınlanan RZ üyeleriyle yapılmış röportajdan alıntı.) Kırmızı Zora'nın oldukça militan doğrudan eylemlerinin taktiksel başarısının nedenlerinden biri, birçok insanın önceden bilgilendirilmiş olduğu ve ilgiyle yaklaştığı konulara eğilmeleriydi. Örneğin Kırmızı Zora eylemleri, anarşist ve radikal medyanın cinsiyetçilik, kadınların ezilmesi ve sömürülmesi, kadınların bedenleri üzerinde denetim sahibi olma hakları konularında uzun zamandır kamuyounu bilgilendirdiği Batı Almanya'da varolan kitlesel feminist hareketlere çekici geldiği için geniş destek kazandı. Her ne kadar RZ Kırmızı Zora kadar çok destek kazanmadıysa da, 1987'de Devrimci Hücreler'in destekçileri Der Weg Zu Erfolg (Başarıya Giden Yol) adlı stratejilerini, siyasetlerini ve eylemlerini anlatan bir kitap yayınladı. Bir haftadan kısa bir süre sonra kitap radikal kitabevlerinin raflarında yerini aldı ve 3000 civarındaki baskının tümü satıldı. RZ'nin ve Kırmızı Zora'nın birçok eylemi halk desteği olmaksızın bu kadar etkili olmazdı. Kendi başlarına eylemleri onların uzun erimli mücadeleden yalıtılmasına neden olabilirdi. Fakat kitle hareketlerinin desteğiyle RZ ve Kırmızı Zora yer üstü mücadelede etkin olan birçok insan arasında yeraltındaki kimliklerini ifşa etmeden çalışma imkanı buldu. Kırmızı Zora'nın kadın tarihinde sadece bir kadın Kırmızı Zora'ya üye olduğu için tutuklandı ve delil yetersizliği sonucu aleyhine yapılan suçlamalar düşürüldü. Direnış Mümkün: Kırmızı Zora'nın İki İsimsiz Üyesiyle Yapılan Röportajdan Parçalar (Editör'ün notu: İlk kez Haziran 1984'te, Almanya'daki kadın dergisi Emma'da yayınlanan bu röportajda Kırmızı Zora'nın faal üyeleri neden RZ içerisinde özerk bir mücadele yürüttüklerini ve kadın hareketiyle ilişkilerini ilk defa açıkladılar.)	Öncelikle kim olduğunuzla başlayalım? Zora 1: Bu kişisel bir soruysa şöyle cevap verebilirim; biz 20 ve 50 yaş arası bir grup kadınız. Bazılarımız emeğini satıyor, bazılarımız ihtiyacı olanı alıyor bazılarımız da refah devletinden beslenen "parazitler" olarak hayatına devam ediyor. Bazı kadınlar lezbiyen, bazıları da erkekleri seviyor. Mide bulandırıcı süpermarketlerden alışveriş yapıyor, çirkin evlerde yaşıyor, yürüyüşe çıkmayı ya da sinemaya, tiyatroya, diskoya gitmeyi seviyoruz. Partiler düzenliyor ve tembellik üretiyoruz. Ve tabi ki kendiliğinden gerçekleşmeyecek ama yapmayı istediğimiz birçok şeyin çelişmesini yaşıyoruz. Yine de başarılı eylemlerden sonra iyi eğleniyoruz. -Adınız ne anlama geliyor? Zora 2: Kırmızı Zora ve Çetesi, zenginlerden çalıp yoksullara veren vahşi bir çocuğun hikayesini anlatan bir çocuk kitabı. Bugüne kadar çete kurmak ya da yasaların dışında hareket etmek bir erkek ayrıcalığı gibi görüldü. Özellikle de kadınlar ve kız çocuklar olarak biz, binlerce yerimizden kişisel ve siyasal zincirlere vurulmuş olduğumuz için özgürlüğümüz, onurumuz ve insanlığımız için savaştan "haydut"lar olmalıyız. Birkaç tane yasal kazanımımız olsa ve bunlar için her gün mücadele etmek zorunda olsak da, yasalar ve düzen temel olarak bizim aleyhimizedir. Kadınların radikal hareketleri ve yasalara sadakat – bu ikisinin bir arda yürütmesine imkan yok! Adınızın baş harflerinin Devrimci Hücreler (RZ) ile aynı olması tesadüf değil sanırım? Zora 1: Hayır, tabi ki değil. Rote Zora, devlet aygıtı tarafından denetlenmeyen yasadışı yapılar ve ağlar kurmak gibi ilkeleri RZ ile paylaşır. Böylece yıkıcı doğrudan eylemlerimizi birçok açık yasal hareketle bağlantılı olarak yürütebiliyoruz. "Öç Alıyoruz" - Mayıs 1968'de kadınların kullandığı bu slogan, kadınların bireysel olarak uğradıkları şiddet göz önüne alındığında, bugün hiç de
---	---

o kadar tartışmalı değil. Fakat yine de çok tartışmalı ve bu şiddeti durmadan üreten güç ilişkilerine verilecek yanıt anlamında bir tabu olmaya devam ediyor.

Şimdiye kadar ne gibi eylemler yaptınız? Bu eylemlerin arka planını açıklar mısınız?

Zora 2: RZ'deki kadınlar 1974'te Karlsruhe'deki yüksek mahkemeyi bombalayarak eylemlerine başladılar. Nedeni ise Paragraf 218'in (kürtaj yasası) topyekün kaldırılmasını talep etmemizdi. 1977 yılında Walpusrgis gecesi'nde (Nisan'ın son gecesi; "Kadınlar Geceleri Geri Alıyor") Federal Doktorlar Birliği'ni bombaladık çünkü bu hafifletilmiş kürtaj reformunu bile uygulamıyorlardı. Daha sonra Duogynin duruşması sürecinde Schering'i bombaladık. Bir de düzenli olarak sex shop'lara yaptığımız saldırılar var. Aslında bu porno dükkanları hergün yakılmalı ya da yıkılmalı. Kadınların üzerindeki onları cinsel nesneler ve "özel alanda" çocuk üreticileri haline getiren baskıların yıkılmasının kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyoruz. Öfke ve nefretimizi ateş ve alevlerle gösteriyoruz.

Zora 1: Kendimizi kadının üzerindeki doğrudan ya da aşık baskılarla sınırlamıyoruz. Kadınlar olarak, erkeklerin de karşı karşıya olduğu, toplumsal iktidar ilişkileri, kentlerdeki ve doğadaki tahribat ya da kapitalist üretim biçimleriyle de ilgiliyiz. Solcuların kendilerine şiar edindikleri şu işbölümünü sevmiyoruz: Kadınlar kadın sorunlarıyla ilgilensinler, erkekler de genel siyasi olaylarla. Hiç kimse gündelik hayatlarımızı değiştirme sorumluluğumuzu elimizden alamaz. Bu yüzden de kenar mahalle rantçısı Kaussen'ın, bir dizi gaddarca tahliyeden mesul avukatının arabasını ateşe verdik. Devrimci Hücrelerle birlikte korsan toplu taşıma aracı biletleri bastık ve Rulo bölgesinde kısmen de olsa bedava taşımayı başlatmak için bu biletleri dağıttık.

Zora 2: Son bombalı eylemlerimiz, Siemens ve bilgisayar şirketi Nixdorf'a karşıydı. Karşı-devrimin işine yarayacak karmaşık savaş ve yeni tahakküm teknolojilerinin geliştirilmesini destekliyorlar. Ayrıca emeğin tüm dünyada, özellikle de kadınların sırtından yeniden şekillenmesi işlevini görüyorlar. Burada (Almanya'da) çalışan kadınlar, bu şirketlerin ürettikleri teknolojilerle, birbirlerinden yalıtılarak, yarı zamanlı işlerde sosyal güvenceleri olmadan sömürülüyorlar. Sözde Üçüncü Dünya kadınları ise bu teknolojileri üretirken harap oluyorlar. 25 yaşına geldiklerinde çoktan tükenmiş oluyorlar.

Sizin için Üçüncü Dünya ülkeleriyle bağlantı ve bu ülkelerdeki kadınların sömürülmesi ne kadar önemli?

Zora 1: Geçen sene Filipinler Büyükelçiliği'ne ve kadın tüccarlarına yaptığımız saldırılar da dahil olmak üzere, tüm saldırılarımızda bu bağlamın önemini belirttik. Üçüncü Dünya'daki kadınlar için mücadele etmiyoruz. Mesela kadının bir meta olarak sömürülmesine karşı, onlarla birlikte mücadele ediyoruz. Bu modern köle ticaretinin eşdeğeri, buradaki evlilik içi mülkiyet ilişkilerinde mevcut. Ezme biçimleri farklı olabilir ama hepsinin kökeni aynı. Bizimle artık kimse oyun oynayamaz. Kadınlar ve erkekler arasındaki ayırım, uluslararası düzlemde Birinci Dünya ve Üçüncü Dünya arasındaki ayrıma denk düşüyor. Biz de bu uluslararası işbölümünden nemalanıyoruz. Bu sistemle bağlarımızı koparmak istiyoruz ve diğer ülkelerdeki kadınlarla ortak çıkarlarımızı anlıyoruz.

Pratiğinizi nasıl anlamlandırdığınızı açıkladınız ama kendinizi neden Devrimci Hücreler içerisinde örgütlediğinizi açıklamadınız.

Zora 2: Öncelikle bu politikalar Devrimci Hücreler tarafından geliştirildi ve hala doğru olduklarını düşünüyoruz. Gelişimimiz süresince eylemlerimizin içeriğini kendimiz belirledik bu yüzden de kadınlar olarak otonom biçimde örgütlendik. Yine de Devrimci Hücreler deneyimine başvuruyoruz. Ayrıca radikal gruplar arası işbirliğinin militan direnişi güçlendirdiğini düşünüyoruz. Reagan'ın ziyaretine karşı yapılan eylemlerde ya da barış hareketi ile ilgili tartışma

metinlerinde bu işbirliğinin üretken biçimleri ortaya çıktı. Ama çok gergin tartışmalar da yaşandı. Sistemle olan bağlarından radikal kopuşlarını bunu takip eden bir pratiğe dönüştürebilen erkekler, cinsiyetçilik karşıtı mücadelenin ne olduğunu ve toplumsal-devrimci bir perspektif için ne anlam taşıdığını anlamaktan endişe verici biçimde uzaklar. Biz kadınlar arasında da sınırların ne olduğu, bu işbirliğinin kadın mücadelesini ne zaman güçlendirip ne zaman felce uğrattığı tartışmalı bir konu. Fakat feminist kimliğimizin bizi Devrimci Hücreler'deki bazı kadınlarla birleştirdiğini düşünüyoruz.	Zora 1: Tabi ki kadın mücadelesinin bir çok kazanımı oldu. Bence bunların en önemlisi bu toplumda kadının ezilmişliğine dair genel bir bilinç yaratmak olmuştur. Ayrıca kadınlar artık ezilmişliği bireysel bir şey olarak yaşamıyorlar ya da kendilerini bundan sorumlu tutmuyorlar. Bunun yerine bir araya gelerek kendi güçlerini deneyimliyorlar. Kadın hareketi tarafından oluşturulan şeyler – örneğin kadın kitabeveleri, kadın merkezleri, kadın gazeteleri, kadın buluşmaları ve kongreler – siyasal gerçekliğin uzun zamandır bir parçası ve mücadelenin gelişmesinde önemli öğeler.
Bu kendinizi feminist olarak tanımladığınız anlamına mı geliyor?	Zora 2: Bazı kazanımlar toplumda varolan durumun ifade edilmesiyle ve bunlar da sorunu çözmekten ziyade kadınlara bir miktar hareket alanı yarattı. Tabi, kadınlar fabrikalarda ve ofislerde istedikleri zaman kreşleri genişlettiler, ama bu kadınların hayat tarzlarında kökten bir değişime yol açmadı. Bunun başarılması ise ancak amaçları (sistemle) uyumlu hale getiremeyecek, uzlaşmaya yanaşmayan kesimleri yasal zemine çekilemeyecek, öfkesi ve parlamento dışı, kurumsallaşma karşıtı mücadelelere olan bağlılığı sınırlanamayacak, sürekliliği olan bir hareket ile mümkün.
Zora 1: Evet, elbette. Kişisel olanın politik olduğunu düşünüyoruz. Bu yüzden de (sözde) kişisel olanı yapılandıran tüm toplumsal, iktisadi ve siyasi şeylerin özellikle de biz kadınları mücadeleye çağırdığını düşünüyoruz. Kırmak istediğimiz zincirler var. Fakat sadece buradaki, Batı Almanya'daki kadınların üzerindeki baskıya dair siyaset yapmak ve sınıfsal baskı, ırkçılık ve halkların emperyalizm yoluyla imha edilmesini görmemek bir eksiklik. Böylesi bir tavır yaşadığımız sefaletin asıl nedenini hiçbir zaman idrak edemez. Kadınların ezilmesi ve cinsel işbölümü, diğer ırkların, azınlıkların, yaşlı ve hastaların ve özellikle de isyan edenlerin ezilmesi gibi her türlü baskının önkoşuludur.	Zora 1: Yasal yollar yeterli değil çünkü olağan baskı ve şiddet yapılarının kendisi yasal. Kocaların karılarını dövmeleri ve tecavüz etmeleri yasal. Kadın tüccarlarının Üçüncü Dünya'dan kız kardeşlerimizi satın almaları ve onları Alman erkeklerine satmaları yasal. Kadınların ancak yaşamlarını sürdürecektik kadar para kazanmak için tekdüze işlerde çalışmaları ve sağlıklarını heba etmeleri yasal. Bunların hepsi artık kabul etmeyi ya da müsamaha göstermeyi istemediğimiz şiddet biçimleri ve sadece eleştirmekle değişmeyecekleri de ortada. Kadına yönelik şiddete dair kamusal bir bilinç yaratmak önemliydi ama bunun durdurulmasını sağlayamadı. Kadınların maruz kaldığı inanılmaz adaletsizliğin kabul edilemez bir cehaletle karşılaştığı bir durumdu. Erkek parazitliğini ifşa eden bir müsamaha haliydi. Bu 'tipik durum' çok fazla direniş olmaması gerçeğiyle bağlantılı. Baskı ancak direniş olduğunda fark edilir. Bu yüzden de sabote ve boykot ediyoruz, zarar veriyoruz ve yaşanan şiddet ve aşagılanmanın öcünü bundan sorumlu olanlara saldırarak alıyoruz.
Zora 2: Bizim için zorluk, feminist taleplerin, "eşit haklar" ve bu toplumda tanınmak için kullanılmasıyla birlikte başlıyor. Biz kadınları erkeklerin konumlarında görmek istemiyoruz ve kadın mücadelesi kisvesi altında ataerkil sistemin içinde kendilerine kariyer yapan kadınları reddediyoruz. Bunlar sadece imtiyazlı bir grup kadının yararlandığı bireysel edimler olarak kalacaktır. Kadınların bu toplumda iktidarı düzenlemeleri ve çekip çevirebilmeleri ancak erkeklerin çıkarlarını savunuyorlarsa mümkündür.	Bugünkü kadın hareketi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
70'lerde kadın hareketi oldukça güçlüydü ve yasal yollardan kürtaj yasasına karşı mücadele, aile içinde kadına karşı şiddetin ve bir iktidar ve şiddet edimi olan tecavüzün duyurulması, otonom karşı yapıların oluşturulması gibi bazı kazanımlar elde etti. Tüm bunlar düşünüldüğünde neden silahlı mücadelenin gerekliliği üzerinde duruyorsunuz?	Zora 2: Biz kadın hareketinden bahsetmenin yanlış olduğunu düşünüyoruz. Bir taraftan kadın hareketi varolan yapılar, projeler, yardım kuruluşlarının ve mistisizmin bir sonucu olarak düşünülüyor. Diğer yandan yeni siyasal saikler, kadınların yaşadıkları baskıyı fark ettikleri, radikal biçimde ataerkil yapıları sorguladıkları ve kadınların çıkarları için siyaset yaptıkları farklı bağlamlarda

ortaya çıkıyor. Örneğin Latin Amerika dayanışma grupları, anti-emperyalist gruplar, ve işgal (squatting) hareketi. Bu yüzden de 'kadın hareketi öldü, yaşasın kadın hareketi' demek yerinde olacak. Kadın hareketi, nükleer karşıtı hareket ya da squat hareketi gibi nükleer santrallerin kurulması bırakıldığında ya da üzerine emlak spekülasyonu yapılacak mülkiyet kalmadığında sona erecek, tek bir mevzu üzerine yoğunlaşan bir hareket değil. Kadın hareketi, ataerkil yapıların bütününe; teknolojisine, emeği örgütlemesine, doğayla ilişkisine dair. Bu yüzden de bazı kanserli hücrelerin alınmasıyla değil uzun bir toplumsal devrim süreci sonucunda yok olacak bir olgu.

Zora 1: Kadın hareketi, kürtaj yasası ve şiddet gören kadınlar için kadın sığınma evleri projesinin devlet tarafından finanse edilmesi konusundaki yenilgisini gerçekten incelemedi. Devlet politikalarının reddi kadın hareketinde eksik kalıyor. Ayrıca kadın hareketindeki 'yeni annelik' dalgası yoluyla aile politikasında bir dönüm noktası yaşanacağı umuluyordu. Bunun yanında sınıf, kadın hareketinde hiç sorunsallaştırılmadı ve toplumsal farklılıklar cinsiyetçi baskının evrenselleştirilmesi yoluyla inkar edildi. Bu, yaşadığımız kriz döneminde kötüleşen çalışma koşulları, artan baskı ve muhafazakarlaşan aile siyasetine dair soruların cevaplanmasını zorlaştırıyor. Yapılan saldırılara uygun bir karşılık verecek eylemler geliştirmeye dair bir bakış açısının yokluğu, muhafazakar politikara karşı saldırganlaşmak ile kadınların rahatça hareket edebildikleri siyasal alanı muhafaza etmeyle yetinmek arasında bir ikilem yaratıyor. Bu sorunu kuramla çözemeyiz. Ya da Yeşiller Partisi'nin içinde bir kadın komisyonunun kurulmasının uygun çözüm olduğunu düşünmüyoruz. Deneyimler gösteriyor ki kadınlar doğrudan kadınları dışlamak ve ataerkil baskıyı sabitleyip korumak için varolan yöntemlerle iktidara gelmezler. Bu yüzden de partilerde ve kurumlarda daha fazla etki yaratmak için örgütlenen kadın komitelerinin yanlış yol olduğunu düşünüyoruz.

Zora 2: Bu arada toplumun ilerideki değişimini konu edinen önemli tartışma ve çözümlemeler de kadınlar tarafından geliştirilmeye başlandı. Yeni teknolojilerin yardımıyla artan baskı, toplumun en alt seviyelerinden gelen bir bakış açısıyla incelendi. Kadınların yeni ücretlendirme ve çalışma yapıları çözümlendi, baskıyı kurumsallaştıran dolaylı yapılar anlaşıldı. Kadınlar Hard core porno dalgası, kadınları aşağılayan propaganda ve toplumun daha çok annelik ve dişiliğe yönelik çağrısı gibi araçlarla kadınlara karşı yürütülen gündelik savaşı anlıyor ve bu savaşı reddediyor. Aynı zamanda aile ve kadın siyasetindeki engellerin krizin ve sermayenin yeni stratejisinin önkoşulları olduğunun farkındalar. Örneğin kürtaj yasasının değiştirilmesi gibi nüfus denetimi politikaları, nüfus artışı üzerinde niteliksel bir etki yaratma girişimidir. Diğer şeylerin yanında amacı, devlet destekli genetik teknoloji ile birlikte 'sağlıklı' orta sınıf Alman nüfusunun

çoğalmasını sağlamak. Bu önlemek zorunda olduğumuz bir gelişme. Bugün her zamankinden daha fazla, sadece kadınların üzerindeki değil, yabancıların ve azınlıkların üzerindeki siyasal ve toplumsal kuşatmayı da kıracak radikal bir kadın hareketine, ve devrim umudunu hoş bir rüyaya indirgemeyecek bir kadın özgürlük hareketine ihtiyacımız var.

Kendinizi kadın hareketinin mi yoksa gerilla hareketinin mi bir parçası olarak görüyorsunuz? Ya da her ikisi birden mi? Bu bağlamı nasıl değerlendirirsiniz?

Zora 1: Biz kadın hareketinin bir parçasıyız. Kadınların özgürleşmesi için mücadele ediyoruz. Kuramsal ortaklıklar dışında da bizim pratiğimizin ve yasal kadın hareketinin birleştiği noktalar var. Bu, diğer kadınları da direnmek, kendilerini ve mücadeleyi ciddiye almak için cesaretlendiren kişisel bir radikalleşme süreci. Daha önce korktuğum bazı şeyleri yapabildiğini görmem ve bunun birşeyleri gerçekleştirdiğini fark etmenin verdiği güç hissi. Biz bu deneyimi paylaşmak istiyoruz. Bunun illa ki bizim seçtiğimiz biçimde gerçekleşmesi gerektiğini düşünmüyoruz. Örneğin kadın simgeleri çizerek ve sis bombası atarak bir peepshow'u birbirine katan kadınlara bakın. Böyle eylemler bizi cesaretlendiriyor ve güçlendiriyor. Umarız kadınlar da bizim eylemlerimiz ile ilgili böyle hissediyorlardır. Umudumuz o ki her yerde, her şehirde ufak ufak kadın çeteleri olsun ve bir tecavüzcü, kadın tüccarı, şiddet uygulayan koca, kadın düşmanı yayıncı, porno tüccarı, domuz bir kadın doğumcu, bir kadın çetesinin saldırmak için kendilerini bulacağını ve rezil edeceğini bilsin. Örneğin evinin, arabasının, iş yerinin üstüne kim olduğu ve ne yaptığı yazılsın. Kadınların gücü her yerde! Bunun başarılması ise ancak amaçları (sistemle) uyumlu hale getirilemeyecek, uzlaşmaya yanaşmayan kesimleri yasal zemine çekilemeyecek, öfkesi ve parlamento dışı, kurumsallaşma karşıtı mücadelelere olan bağlılığı sınırlanamayacak, sürekliliği olan bir hareket ile mümkün.

Eylemlerinizin masum insanların hayatlarını tehlikeye atması ihtimalinin sorumluluğunu nasıl alıyorsunuz?

Zora 2: Neden insanlar patlayıcılarla uğraşanların sizin için, kadın hareketi için ya da sol için açık olan bir şeyi umursamadıklarını varsayıyor? Tam tersine! İnsanların hayatını tehlikeye atma olasılığı yüzünden özellikle sorumlu davranmak zorundayız. Bizim kadar biliyorsanız ki sorunda bir doğruluk payı olsaydı yaptığımız şeyi bırakırdık. Hayata sadece kendisi için işe yarar olduğunda değer veren bir sisteme karşı mücadele edip o sistem kadar kötücül ve acımasız olmak bir paradoks olurdu. Masum insanlara zarar gelmesi ihtimalini bertaraf edemediğimiz için vazgeçtiğimiz birçok eylemimiz var. Bazı firmalar bunu çok iyi biliyorlar, bu yüzden de mesken konutların olduğu binalara

taşıyorlar. Eğer mülklerini korumak için mesken konutlara taşıyorlarsa bizim değerlerimiz üzerinden alavere dalavere yapıyorlar.

Silahlı eylemin harekete zarar verdiği iddiasına karşı ne diyorsunuz? Bu eylemler, kadın hareketini terörist olarak suçlamak için giderek artan gözetime çanak tutuyor ve kadın hareketindeki çoğu kadından ayrı ve yalıtılmış bir harekete yol açıyor.

Zora 1: Kadın hareketine zarar vermek mi? Aslında bahsettiğin şey baskının tesis edilmesi. Eylemler hareket zarar vermezler! Aksine, kadın tüccarlarına saldırılarımız bu ticaretin gün ışığına çıkmasını sağladı. Artık bu "beyler" yaptıkları işe devam ederlerse kadınların direnişiyle karşılaşacaklarını ve direnişi de hesaba katmaları gerektiğini biliyorlar. Biz buna hareketimizin güçlenmesi diyoruz.

Zora 2: Uzun bir süredir, karşı devrim stratejisi radikal kanadı, hareketin geri kalanından ayırmak, onu yalıtma ve hareketin tümünü zayıflatmak için her yolu deniyor. 70'lerde solun bir bölümünün devletin propagandasını benimsemesinin ne anlama geldiğini gördük. Devletin zulmü, yıkımı ve baskısının sorumlusu olarak taviz vermeden mücadele edenleri ispiyonlamaya başladılar. Sadece amaçla etkiyi birbiriyle karıştırmakla kalmıyorlar; devletin örtük terörünü de meşru kılıyorlar. Eylemlerinin ve direnişlerinin çerçevesini daraltıyorlar.

Zora 1: Deneyimlerimiz şunu gösterdi: Denetlenmemek ve devletin saldırılarına karşı kendimizi korumak için güçlü bir birlik şart. Artık her grubun aynı hataları tekrarlamasını kaldıracak gücümüz yok. Hareket için kullanışlı olan bilgi ve deneyimi paylaşabileceğimiz yapılar olmalı.

Otonom ve radikal olmayan kadınlar sizi nasıl anlayabilirler? Silahlı eylemlerin insanları korkutup kaçırmak gibi bir etkisi var.

Zora 2: Neden bir herifin bir kadını satmasının korkutucu bir etkisi yok da o herifin arabasını yakmanın var? Bunun nedeni geleneksel toplumsal şiddet kabul görürken ona karşı misillemelerin 'korkutup kaçırması'. Eğer gündelik gerçeklik sorgulanırsa korkutucu olabilir. Küçük birer kız oldukları günden beri kafalarına kurban oldukları işlenen kadınlar ne kurban ne de huzurlu oldukları gerçeğiyle karşılaştıklarında kendilerini güvende hissetmeyebilirler. Bu bir provokasyondur. Güçsüzlüklerine öfke duyan kadınlar bizim eylemlerimizle özdeşleşebilirler. Kadına yönelik her şiddet eyleminin tüm kadınlara yönelik bir tehdit atmosferi yaratması gibi, bizim eylemlerimiz de – sadece sorumlu bireyleri

hedef alsalar da – bir 'Direniş mümkün' atmosferinin gelişmesine katkıda bulunuyor.

Rote Zora, Haziran 1984

<http://www.anarcha.org/sallydarity/ArmedStruggleAgainsttheInstitutionsofPatriarchy.htm>

<http://www.freilassung.de/other/arm/rzora84.htm>

Kadınların Ateş Tugayı

Hiçbir Hükümetle Anlaşma İmzalamadım

"Doğrudan Eylem"e ve "Kadınların Ateş Tugayı"na kısa bir bakış

1982'de Direct Action (Doğrudan Eylem), Wimin's Brigade (Kadınlar Tugayı) ya da Vancouver Five (Vancouver Beşlisi) adlarıyla bilinen beş Kanadalı anti-otoriter aktivist, ataerkil, endüstriyel medeniyete karşı bir hayli görünür bir dizi gerilla eylemi yaptı. Bu hücreleri oluşturan beş anarşist- iki kadın ve üç erkek -Kanada devleti tarafından 1983 yılında yakalandıklarında en mide bulandırıcı savaş suçlarından, çevre düşmanlarından, çocuk ve kadın istismarcılarından bazılarını temsil eden endüstrilere karşı düzenlenen birçok gizli saldırıyla suçlandılar.

Yakalandıktan sonra bu anarşistlere karşı yapılan en ciddi suçlamalar, hepsi kitlesel protesto eylemlerini desteklemek amacıyla yapılan üç bombalama olayıyla ilgiliydi: Bunlar, Toronto yakınlarındaki Cruise füzesi parçaları üreten Litton Sistemleri tesislerine, British Columbia bölgesi yönetiminin Vancouver Adası'nda başlattığı çevre üzerinde yıkıcı etkileri olan Cheekye-Dunsmuir projesine ve tecavüz, kadın ve çocuklara karşı vahşetin diğer biçimlerini yücelten video kasetlerin satıldığı Vancouver'daki Red Hot Video dükkanlarına yapılan saldırılardı. Ayrıca Beşli, saldırılarını

finanse edebilmek için bir Brinks zırhlı aracını çalma teşebbüsü (bu olay hiç gerçekleşmedi) ve diğer bazı silahlı saldırılarla suçlandı.

Bu eylemlerin her biri tamamlayıcı oldukları yer üstü kampanyalara destek olacak çok önemli elle tutulur sonuçlar doğurdu: 1982'de Toronto fabrikaları bombalı saldırıyla kısmen tahrip edilmeden önce Kanada Litton Sistemleri'ne karşı oturma ve sivil itaatsizlik eylemleriyle kitlesel bir mücadele

yürütülmekteydi. Saldırı sonrasında Litton'un Cruise füzesinin NATO ve Birleşmiş Devletler tarafından geliştirilen ileri bir modelinin güdüm sistemini üretmek üzere imzaladığı anlaşma feshedildi ve şirkete karşı yapılan eylemler yoğunlaştı.

Fakat bizim bu makale bağlamında asıl incelemek istediğimiz eylemler, Direct Action'ın iki üyesi Ann Hansen ve Julie Belmas'ın kurduğu Kadınların Ateş Tugayı tarafından Vancouver şehrindeki üç Red Hot Video mağazasına düzenlenen yangın bombası saldırıları. (Red Hot aslında korsan hard-core porno filmlerinden bir katalog oluşturan Amerikalı bir mağazalar zinciriydi.) Bu eylemler ataerkinin fiziksel tasfiyesinin en az kafalardaki tasfiyesi kadar önemli ve gerekli olduğunu hatırlatması açısından incelenmeye değer. Kadınlar Tugayı başarıya giden yolu yangın bombalarıyla aydınlatıldığında, kadın grupları Red Hot zincirine karşı altı aydır süren bir kampanya yürütmekteydi. Birkaç hafta içinde farklı görüşlerden bütün kadın grupları eylemi anladıkları ve eyleme sempati duyduklarını açıklayan bildiriler bastılar, bölgedeki 12 merkezde eylemler düzenlendi ve "bir sonraki hedef" olmaktan korkan altı porno dükkanı kapandı, taşındı ya da mallarını geri çekti.

Kadınların Ateş Tugayı (WFB) eylemlerinin başarısı, yürütülen kamuoyu kampanyasıyla iyi bütünleştirilmiş olmasından ve onları tamamlamasından kaynaklanıyordu. İki haftada bir çıkan otonom haber bülteni B. C. Blackout'un da söylediği gibi "WFB'nin eylemi, birçok grubun ve bireyin aylardır yaptığı kendi kendilerini eğitime, araştırma, ilişkiler kurma, yetkililere baskı yapma, konuyu belgelemeye yönelik; kısacası etkili ve aşağıdan örgütlenen bir hareketin temelini kuran hummalı çalışmalar sonucunda etkili olabildi." WFB saldırıya geçtiğinde destek bulabildi çünkü Vancouver'da kadına yönelik şiddetin pazarlanmasına karşı iyi örgütlenmiş ve militan bir kampanya zaten mevcuttu.

Destek bir sonraki sene Ann Hansen'in ve Julie Belmas'ın yargılanma süreçlerinde de devam etti. Her gün yüzlerce kadın ve erkek ellerinde "Ann Hansen Özgürlük Savaşçısıdır, Terörist Değil" yazılı pankartlarla mahkeme merdivenlerinde eylem yaptı. Cezası açıklanmadan önce yaptığı son savunmada Ann Hansen şunları söyledi: "Litton, BC Hydro ve Red Hot Video gibi şirketler asıl teröristlerdir. İnsanlığa ve dünyaya karşı işledikleri suçlara rağmen onlara direnenler ve onların kurbanları hapisshanedeler. Onlarsa yasadışı faaliyetlerine devam etmekte özgürler. Orduları, silahları, iktidar ya da parası olmayan bizler, bu suçluları dünyayı yok etmeden nasıl durduracağız? İnanıyorum ki, gelecek için en ufak bir umut varsa, o da bizim mücadelemizde saklı." Beklendiği üzere Ann ömür boyu (şu anda dışarda) Julie ise 20 yıl hapse mahkum edildi. Cezası açıklanırken Ann'in eline kendisini ifade etmek için bir

şans daha geçti ve bunu mahkeme salonuna gizlice soktuğu bir domatesi hakime fırlatarak değerlendirdi. Domates hakimın tepesindeki perdeye isabet etti ve hakim mahkeme salonunun nizamını birbirine katacak başka saldırılara davet çıkarmamak için salondan toz oldu. Mayıs 1983'te uzun süredir yayınlanan anarşist gazete Kick It Over (Ona Kafa Tut) Ann Hansen ve Julie Belmas'ın hapishandeki hücrelerinde yazdıkları bir bildiri yayınlandı. Makaleyi "Biz Terörist Değiliz" başlıklı bu hapishane bildirisinden bir bölüme sonlandırmak istiyoruz.

"Siyasal olarak bilinçli, çevreci, toprak anaya tecavüz ve onu tahrip eden ataerkil toplumun iktidar ve kâr hirsına meydan okumaya kararlı kadınlar olarak, onların bizi terörist olarak damgalamasını kabul etmiyoruz. Bize yönelik suçlamalara dair radikal çözümlemelerimizi birçok kızkardeşimizin de paylaştığını biliyoruz. Yüzyıllar boyunca otoriteler, direnen kadınlara şiddetle karşılık verdi; bizleri "cadı" olarak damgaladılar ve yaktılar, şimdi ise bizi "terörist" olarak damgalamaya çalışıyorlar ve çimento mezarlarda yakmaya çalışacaklar.

Devlet ve onun medyası, insanların isyancı ruhumuzla bağlantı kurmasını engelleyip bizden korkmalarını sağlamak için bizi "fanatikler" olarak göstermeye çalışıyor. Bu toplumun liberalliğinin, kurumların, yasaların ve yalanların arkasındaki yöneticilerin ve tecavüzcülerin hasta yüzünü saklamasına izin vermemeliyiz. İster nükleer santraller ve nükleer silahlar yoluyla olsun, ister endüstriyelleşme, hapishaneler ve gündelik hayatımızdaki cinsel terörizm yoluyla, sürekli onların şiddetinin tehdidi altındayız. Saldıkları korkuya karşı cesur olacağız ve onların kâr hirslarına kadın savaşçıların kararlılığı ve gücü ile meydan okuyacağız. Dünyayı kâr hirsının yıkıcılığından kurtaracak ve gelecek nesillerin hayatta kalmasını sağlayacak bir direniş hareketinin geliştiğini göreceğiz.

Bu toplumda, sürekli çatışmadan ve direnmeden "özgürleşmiş" bir kadın olmak imkansız. Fakat bu çatışma ve direniş sorunun kapsamına dair bir bilinç tarafından şekillendirilmediğinde, çabalarımız yönünden sapacaktır ve anlamsızlaşacaktır. Kadın hareketi sadece bir konu etrafında bir mücadele olamaz; ekolojik mücadeleyi, yerli halkların direnişi ve anti-empyralist özgürleşme hareketlerini de benimsemelidir çünkü bizi tahakküm altına alan ataerkil kurumlar aynı zamanda hayvanları, yerli halkları, üçüncü dünya haklarını ve yeryüzünü de tahakküm altına almaktadır."

Güç ve direnişle

Daima kız kardeşliği tavaf ederek

Ann Hansen

Julie Belmas

Bir kere daha tekrarlamak gerekirse bu makale geniş kapsamlı olmaktan çok uzak. Kadın tarih, özgürleşme mücadelelerinde şiddeti kullanmış ve devrimci şiddetin "erkeğe ilişkin" olduğunu söyleyerek onu zayıflatmaya çalışmanın ne kadar boktan olduğunu ve kadınları aşağıladığını söyleyen güçlü ve cüretkar sayısız kadınla doludur. Siyasal tahakküm ancak direnişle sonlanacaktır, ve bu direniş sıklıkla "şiddet"li bir hal almak zorunda kalır. Tüm gerçek özgürlük savaşçıları – kadın ya da erkek - bir noktada bunu fark edecektir ve zamanlarını anlamsız felsefi tartışmalarla harcamak yerine hepimizin üzerindeki baskıyı yıkmak için çaba harcayacaktır.

* Ann Hansen ayrıca "Doğrudan Eylem: Bir Kent Gerillasının Anıları" ("Direct Action: Memoirs of an Urban Guerrilla") adlı bir kitap yayınladı. Kitabı AK Press kataloğundan postayla sipariş edebilirsiniz.

** Bu makale Disorderly Conduct'ın beşinci sayısında yayınlandı.

*** Kaynak:

<http://www.anarcha.org/sallydarity/ArmedStruggleAgainsttheInstitutionsofPatriarchy.htm>

POSTANARŞİZM: ELEŞTİREL BİR DEĞERLENDİRME (İkinci Bölüm)
BENJAMIN FRANKS

Postanarşizmler: Postyapısalcı mı postmodern mi?

'Anarşizm' için yapılan hayret verici sayıdaki tanımı düşünüldüğünde 'postanarşizmin' de ihtilafı bir terim olmasına şaşmamalı. Kelimenin ön eki olan 'post', hem 'post-yapısalcılığa' hem de 'potmodernizme' referans veriyor. Ayrıca, 'postmodernizm' de 'postanarşizm' de kendi başlarına tartışmalı başlıklar; eleştirel kuramcı Jon Simons'un da ifade ettiği gibi düşünürleri bu tür net kategorilere ayırmak da kolay değil. Yine de, Terry Eagleton'ın After Theory (Kuramdan Sonra) kitabında kullandığı postmodernizm tanımı 'postanarşizmin' çoklu anlamlarını çözümleyebilmek için iyi bir başlangıç noktası sayılabilir.

Bütünlükleri, evrensel değerleri, büyük tarihsel anlatıları, insan varoluşuna dair katı temellendirmeleri ve nesnel bilgi olasılığını reddeden çağdaş düşünce akımı. Postmodernizm hakikat, birlik ve ilerleme konularında şüphecidir, kültürde seçkincilik olarak gördüğü şeye karşı çıkar, kültürel relativizme meyleder ve çoğulluğu, süreksizliği ve heterojenliği yüceltir.

Eagleton'ın, postmodernizmi neo-liberalizmin -kendisine rakip olacak bir kolektivist değerler kümesinin yokluğuna koşut- yükselişinin siyasal ve ekonomik çerçevesi bağlamında tarihsel olarak kavramsallaştıran tanımı, hem kapsam hem de özlüğü açısından faydalı. Ne var ki, Eagleton'ın bu kısa tanımı, aynı zamanda daha geniş toplumsal hareketler ve görüngülerle birlikte akademik kuramın alanını da daraltır nitelikte.

Bu yüzden, anlaşılabilirlik adına, 'postyapısalcılığı' 'postmodernizmden' ayırmak daha iyi olur. İlki Adams, May ve Newman gibi önde gelen postanarşist kuramcılarının Jean Baudrillard, Gilles Deleuze, Jacques Derrida, Michel Foucault, Felix Guattari, Jacques Lacan ve Jean Lyotard'ın yazılarıyla yakından ilgili olarak tercih ettiği terim. İkincisinin, yani 'postmodernizmin' ise, Eagleton'ın demin alıntılanan sözünde -ve kitabının herhangi diğer yerinde- saydığı olumsuzluk, süreksizlik, akışkanlık, melezlik ve çoğulluk gibi özelliklere sahip hareketleri kastettiği söylenebilir. Bununla birlikte, postmodernizmin sadece akademik kurama değil de, daha geniş bir kültürel olguya tekabül ettiği kabul edilebilir. Ek olarak, postmodernizmin çok-şekilli cinsel kimliklere ve kültürel çeşitliliğe alkış tutmasının, hegemonik iktidar ilişkilerine direnmenin ve maddi eşitsizliklere karşı çıkmanın daha az radikal bir alternatifi olduğu yönünde de görüşler mevcut. Bu nedenle postmodernizmin, öncülü olan eleştirel teoriden daha muhafazakâr olduğu söylenebilir.

Postmodernizmle uyumlu pratiklerle iştigal ya da bunlara iştirak edenlerin postyapısalcılıktan haberdar olmaları gerekmiyor. Ancak, bu postmodern olguları, özellikle akademik bir kitleye hitaben tanımlayan, açıklayan ve ender de olsa değerlendiren insanlar sık sık postyapısalcılıktan devşirilen yöntemlere, kavramlara ve felsefi çıkarımlara başvuruyorlar. Bir terim olarak postmodernizmin yaygınlaşmasındaki payı yadsınamaz olan mimarlık, bu noktada iyi bir örnek vaka olarak karşımıza çıkıyor. Efsaneye göre modernizmin sonunu postmodern bir kültürel devrin de başlangıcını imleyen büyük kamusal gösteri, 15 Temmuz 1972 saat 15.32'ye, yani Minoru Yamasaki'nin St. Louis Missouri'deki Pruitt-Igoe İskân Projesi'nin havaya uçurulduğu ana ayarlanmıştı. Kent yönetiminin devasa bir yerleşim projesi için aldığı bu ziyadesiyle umuma açık yıkım kararı, aynı zamanda yoksulluk, suç ve çaresizlikle mücadele eden devlet güdümlü stratejilerin de başarısızlığına işaret ediyordu. Yıkım kararının arkasında postyapısalcı teorinin kavramları yoktu tabii, ama olasılık, çeşitlilik, dağılım ve pastiş yoluyla modernist hegemonyaya kafa tutan yeni mimari yönelimlerin arkasında olan şey, Modernizm'in "bütünlüyici" iddialarına karşı takınılan eleştirel bir tavrıydı. Nitekim, her ne kadar Charles Jencks gibi mimarlar o tür teorisyenleri "İmtiyazlı Kuşkuçuluk Ülkesinin Kralları" diye dışlasalar da, mimarlık alanındaki bu gelişmeler en iyi şekilde akademik, postyapısalcı teorinin kavramlarıyla kavranabilir.

Nasıl ki yaygın postmodern kültürdeki gelişmeler illaki doğrudan postyapısalcı teori tarafından bildirilmediyse, böylesine bir teori bu tip yakın gelişmeleri netleştirmeye ve değerlendirmeye yardımcı olmaya daha yeni başlamış olsa da, yaygın postanarşist, esas çoğunlukla anarşist prensipleri günümüz post-Pruitt-Igoe kültürel bağlamına uyarlamaya odaklanırlar. Bu minvalde, postanarşizm,

geleneksel anarşizmin dışında kalan çevrecilik, lezbiyen ve gey hakları ile nükleer karşıtı kampanyalar gibi konu ve eylemlikleri de içerir. Bu, postanarşizm içinde de, post-Marksizm'in içindekileri animsatan farklılaşmalara yol açıyor. Postanarşizmi konumlandırmak Newman, postanarşizmin anarşizmle olan ilişkisini, hiç olmazsa kelimenin köküne getirilen bu ön ekin eğilimler, bakış açıları ve metodolojilerin şaşırtıcı bir karışımına olanak sağlayan yapısına istinaden, post-Marksizm'in Marksizm'le olan ilişkisine benzetiyor. Stuart Sim ise eşit derecede postanarşizm için de geçerli olan iki farklı post-Marksizm sürümü tanımlıyor. Sim'e göre 'post-Marksizm', Marksizm'in anahtar kaygı ve metodolojilerini reddeden, onları konu dışı görüp ötelere geçen teorilere, Lyotard tarafından ömeklenen bir konuma işaret ediyor. Buna karşıt olarak 'post-Marksizm', feminizm, postyapısalcılık ve postkolonyalizm gibi eleştirel perspektiflerin getirdiği yeni teorik gelişmelerle Marksizmi güncellemeye ve yenilemeye gayret ediyor. Tabii, post-Marksizm'in bu her iki sürümü de 'eski' ya da 'anti' Marksist olarak yaftalanma tehlikesiyle karşı karşıya. Sim, örneğin, en nihayetinde otoriter olan bir "çoğulculuğa bağlı" Marksist tekçilikten çıkarak 'post-Marksizm'e nasıl varılabileceği konusuna şüpheyi yaklaşıyor. Hem Sim hem Norman Geras, 'post-Marksizm' denen bu melez kavramı sorguluyor, ama farklı saiklerle: Sim postyapısalcılığı, baskıcı Ortodoks Marksizm'den üstün görürken, Geras tam tersi, postyapısalcı ve post-Marksist yazında sıkça başvurulmuş indirgemeci Marksizm imgesini uygunsuz bulup buna karşı çıkıyor. Bu durumda, geleneksel Marksist analizi internet teknolojisi, genetik modifikasyonlar ve cinsiyet dönüşümleri gibi tarihsel olarak Marks'in kendisinin bilip öngörmesinin imkânsız olduğu konulara uygulamaktan ibaret daha sınırlı bir post-Marksizm geçiyor elimize. O halde, 'post-Marksizm'in 'post-u, yapılan teorik ilave veya yenilemelerden ziyade; temel kavramlara pek dokunmayan, ama ona bağlı bazı ilke ve konularda tadilata gitmek suretiyle Marksizm'i postmodern kültür içerisine yeniden yerleştirilmeye çalışan bir çabaya delalet ediyor. Anarşizmle postyapısalcılığın birleşimi, bu bahsedilen post-Marksizm teşebbüsünden potansiyel olarak daha az sorunlu. Anarşizm, çoğu halde, Ortodoks Marksizm'in hatalı da olsa yaygın olarak ekonomik gerekçilik ve tek parti merkezli manevralarla eş tutulması örneğinin aksine, tekil bir stratejiye sahip tanımlanabilir bir dogmaya indirgenmemiştir. Liberterlik bu anlamda, daha da fazla esnekliğe ve çoğulculuğa sahiptir, ancak yine de post-Marksizm'le	yaptığımız bu analogi çerçevesinde 'postanarşizm'in bazı ayrı ve tartışmalı olması muhtemel yorumlarını da tespit edebiliriz. (devam edecek)
---	---

ÇARKLARDAKİ KUM: VİCDANİ RED (İkinci Bölüm)

Dünyada ve Türkiye'de Vıcdanı Red Deneyimleri

Güney Afrika:

Güney Afrika'da Apartheid sistemi mevcuttu. Beyazlar iktidar sahibiydiler ve beyaz ırk dışındakilerin topluma katılımını engelliyorlardı. Beyazlar iktidarı elde tutmak için , tüm beyaz erkeklere zorunlu askerlik hizmeti getirdiler. Durum böyleyken Apartheid sistemiyle mücadele etmek isteyen renkli insanların yanı sıra beyazların da yereldiği bir kampanya başlatıldı. Kampanyanın , derdi açıkça belli eden , adı "Zorunlu Askerliğe Son" du. Zorunlu Askerlik Apartheid sistemini sürdürmeye zemin hazırlıyordu. Askerlik hizmeti yalnızca beyazlar için zorunluydu.

Hükümet , buna vıcdanı redle ilgili bir yasa çıkarak yanıt verdi. Bu yasa son derece baskıcı bir karaktere sahipti. Sivil hizmet , askeri hizmetten bir buçuk yıl daha uzundu ; toplamda altı yıl. Daha çok Yehova Şahitleri başvuruda bulunuyordu.

ECC (Zorunlu Askerliğe Son Kampanyası) kurulduktan birkaç yıl sonra , 1987'de 23 vıcdanı redçi topluca kamu önüne çıktı.

Bir sonraki yıl 1988'de 143 redçi kamu önüne çıktı ve ondan sonraki yıl bu sayı 1000 i buldu.

Askere alınmaktan kaçmak daha uzun bir sivil hizmet süresiyle sonuçlanan vıcdanı reddin daha iyiydi ve pek çok erkek bu yola başvurdu , sonunda bu yüzde 70 oranına vardı.

1993 Ağustos'unda Savunma Bakanlığı askerlik çağrısına son verdi. Bu Güney Afrika'daki zorunlu askerlik sisteminin sonuydu.

Yunanistan:

Yunanistan'da kamuya mal olmuş ilk vaka 1980 Aralık'ında Michalis Marangalis olmuştur. Marangalis açıklamasından birkaç ay sonra tutuklanmış ve dört yıl hapse mahkum edilmiştir. Ardından Thanassis Makris de aynı yolu izledi.

M.Marangalis ve Thanassis Makris vakalarından sonra , uluslararası destek sonucunda vıcdanı redçiler ağır kovuşturmalara uğramadılar.

Ayrıca bu arada askere çağrılan pek çok kişi yurtdışına gitti , örneğin Almanya'ya. AB vatandaşları olduklarından Almanya'da kalma hakkına sahiptiler ve askerlik hizmetinden kaçabiliyorlardı.

Her yıl 3000-4000 kişi de zihinsel bozuklukları öne sürerek askerlik hizmetinden muaf tutuluyordu.

Bu zaman zarfında Yunan grubu sivil hizmet teklifini de içeren bir red yasasının kabulünü talep etmekteydi. 1988'den beri hükümetin sözü vardı . 1997'de son derece kısıtlayıcı bir yasa çıktı. Sivil hizmet süresi , askerlik hizmeti süresinden 18 ay daha uzundu. Askerlerin ve yedek subayların vıcdanı red açıklama hakkı yoktu.

Sorun , Yunanistan'da neden daha iyi sonuçlar alınamamış olmasıdır. Şunları göz önüne alalım:

- Vıcdanı red grubunun Yunan toplumunda askeriyeenin son derece önemli olan rolünü sorgulamakta başarısız olduğu gerçeği .

- Asker kaçakları , total redçiler ve vıcdanı redçilerin ortak bir strateji altında toplanamaması.

- Yasanın askere alınacak olanlar için olduğu kadar askerler ve yedek subaylar için de - ve de geçmişte Vıcdanı Redçi olanlar için - çözümler içermesi gerektiğinin gözden kaçırılması.

Paraguay: Paraguay , 1989'da Stroessner diktatörlüğü sona erdikten sonra , 1992 'de yeni anayasayla vicdani red hakkı tanındı. Paraguay'da Vicdani Red , Vicdani red iddiasını incelemeksizin ve eşdeğer bir hizmet sunmaksızın kabul edildiği anlamına gelir. Vicdani red hareketinde sayılar çarpıcı bir biçimde artmıştır : 1993'te 5 iken , 1999 ve 2000 yıllarında 12000 'i bulmuş , 2001 'de 41000'e ulaşmıştır. Paraguay'da hareket bir dizi taktik ve stratejiye başvurmuştur: Vicdani redçilerin gerçekleştirdikleri kamuya dönük kitlesel ve kolektif açıklamalar dönüm noktalarından biriydi. Vicdani redçilerin bireyselliğe sürüklenmeleri sürecin alehine işlemektedir. Askeri konulardaki harcamalar ile ilişkili bilgilendirme ve kampanya çalışmaları yapılmıştır. Şiddet içermeyen doğrudan eylem ve Vicdani red ve anti-militarizmle ilişkili konuları vurgulamada hayati rol oynamıştır. Paraguay'da Vicdani Red hareketinin başarılarına rağmen hâlâ bazı sıkıntılar yaşanmaya devam etmektedir. Özellikle kırsal bölgelerde zorla askere alma ve askere almak için ev ev dolaşarak psikolojik baskı oluşturma gibi problemler sürmektedir. Amerika ve Meksika: ABD'de zorunlu askerlik olmadığından , sadece askere yazılan ve daha sonra fıkını değiştirenler Vicdani redçi statüsü için başvurabiliyor. Meksika'da doğan veya yurttaşlığa sonradan kabul edilen her erkek olası askeri hizmet için malumat vermek zorundadır. 3 genç erkekten biri kura ile seçiliyor ve Meksika ordusunda bir yıl hizmet vermek zorunda kalıyor. ABD nüfusunun neredeyse %9 'u yani yaklaşık 26 milyon kişi 2007 tarihi itibarıyla çeşitli zamanlar orduya hizmet vermiş durumda.	ABD'deki nüfusun %12'si ve nitelikli erkeklerin tam % 56'sı , 2. Dünya Savaşı'nda orduya katılmıştı. Halk desteği yüzünden ABD'de bazıları hala 2. Dünya Savaşından " iyi savaş " diye bahseder. Göç edenlere , ABD asker alma görevlileri tarafından yoğun orduya yazdırma çabalarına maruz kalıyorlar ve onlara orduya girmenin , hızlandırılmış ABD vatandaşlığına başvurmalarını sağlayacağı söyleniyor. Gazete yazılarına göre , 2006 itibarıyla ABD ordusu askere almayı başardığı her bir asker başına tanıtım masrafı olarak 16000 ABD doları harcamaktaydı. ABD ve Meksika'daki silahlı kuvvetlerin bugünkü personel alımlarını korkunç başarısızlıklar olarak kabul etmeliyiz. Çünkü birçok açıdan bugün kolayca kast orduları olarak nitelendirilebilecek olan ABD ve Meksika orduları , bu ülkelerde devam eden sınıf , cinsiyet ve ırk çizgileri arasındaki aşırı toplumsal bölünmeyi çok iyi göstermektedir. Şili: Şili yaklaşık 16 milyonu ülke toprakları içinde ve 1 milyonu da politik ve ekonomik nedenlerle yurtdışında yaşayan nüfusuyla Güney Amerika'da yer alan bir ülkedir. 1973 yılında başlayan Pinochet diktatörlüğü , her ne kadar dışa yönelik saldırgan özellikleri bulursa da " sivil ve laik" olan bir kültürü ortadan kaldırdı. Bunun yerine devlet eliyle bugün daha ülkede büyük bir ağırlığı olan , militarist bir sistem inşa edildi. Çocuklara okullarda üniformalar giydirildi ve askeri marşlar öğretildi. Kendi askeri tarafından adeta işgal edilen ülke 1990 yılına kadar bu yönetimin idaresindeydi. Askerler Şilililere itaatkar olmayı , boyun eğmeyi , yabancı düşmanlığı , hiyerarşiyi , otoriteyi , az yaratıcılığı yücelten bir doktrini öğretmeyi başardılar. Katolikliğin en fanatik kesimleri , kendilerine uygun bir kamp yeri buldular orada. Şili deneyimi , aşırı dinciliğin militarist bir kültürden nasıl beslendiğinin iyi bir örneğidir. 2005 yılında 44 askerin Antuco volkanlarının eteğinde bir dağ birliğinde donarak ölmeleri zorunlu askerlik sistemine büyük bir darbe oldu ve bu olayın
--	--

sonucunda asker toplama sisteminde değişiklik yapmak zorunda kalındı. Yeni sisteme göre , kimin askerlik yapacağı " kura" usulüne göre belirlenecekti.

Şilililer yılda bir kez Ulusal Anti-militarist ve Vicdani Red Buluşmasını (ENOCAM) gerçekleştirmekteler. Vicdani Redçi Anti-militarist Hareket (MAOC) 'in stratejisi sürekli ve sağlam hazırlık çalışmaları sonrasında gerçekleştirilen "şiddetten arınmış doğrudan eylemler " ile sorunu çatışmalı hale getirmekti.

İspanya :

Cumhuriyetçiler yenilgisinin ardından , savaşın ilk ayların sendikalarca organize edilen otonom milislerin yönetimi yerini , 1937'de General F.Franco önderliğinde faşist ideolojiyi savunan ve yaklaşık 40 yıl sürecek olan askeri bir diktatörlüğe bıraktı.

Pepe Beunza , onu sonraki yıllarda İspanya'nın ilk Vicdani Redçisi yapacak çalışmalara başladı . 1971 yılında diktatörlükle yönetilen bu ülkede askerlik hizmetini reddetip askeri eğitim almak istemeyince tutuklandı.

1974 yılında hapisten çıktı. Franco ise 1975'te öldü. Böylece demokratik rejime geçiş sürecine girildi.

1985 yılında Ulusal Vicdani Red Konseyi , Vicdani Red hareketi (MOC) 'un 15000 kişiyi aşan , redçileri birleştiren ve geriye dönük yasal muafiyet talep eden toplu başvurusunu kabul etmiştir.

Vicdani red , anti-militarist hareketin tek kampanyası olmamış , birkaç yıl öncesinde de " Vergi Reddi" adında askeri harcamalara karşı bir sivil itaatsizlik kampanyası da yürütülmüştür. Bu kampanya çerçevesinde vergilerden Savunma Bakanlığına düşen kısım ödenmeyip alternatif projelere yönlendirilmiştir.

İspanya'da Vicdani Red hareketinin amacı hiçbir zaman vicdani red hakkının tanınmasıyla sınırlı olmadı. Hareketin temel derdi , her zaman toplumun demilitarizasyonu . Sadece askeri yaptırımlardan ve harcamalardan değil , toplumsal ilişkilerin içine sinmiş militarist değerlerden ve ilkelerden de kurtulmaktı. Uzun bir mücadele sürecinin ardından zorunlu askerlik hizmetinin yürürlükten kaldırılması sağlanmış ve savaş karşıtı kampanyaları (vergi reddi, askeri yerleşim yerlerinin işgali vb.) gerçekleştirebilen yeterince güçlü anti-militarist bir hareket oluşmuştur.

İsrail :

İsrail , toplumsal ve politik yapısı , kadınlar ve erkekler için zorunlu askerlik hizmeti üstüne kurulu bir ülkedir.

10 yıl öncesine değin İsrail'de asker alınma oranı %100 'e yakındı.

Tüm devlet yetkililerinin ve diğer insanların kişinin yeteneklerini ölçerken sağlık profili derecesini kullanmasına son vermek için mücadele verildi ve hâlâ da veriliyor. Yıllarca her türlü iş başvurusunda askerlik hizmeti ve profil sorulmakta , buna göre karar verilmekteydi.

İşgal bölgelerinde son yıllarda yaşanan , Gazze Kuşatması ve Lübnan Savaşı hep büyük soru işaretlerinin gölgesinde kaldı. Giderek daha fazla insan bu savaşlarda kimin kazançlı çıktığını soruyor ve bunlardan tek kâr elde edenlerin politikacılar ve varlıklı sanayiciler olduğunu fark ediyor.

İsrail'de ordunun konumundaki değişimler son derece yavaş ancak geçen yılın rakamları asker alınma oranlarının %90 ın altına düştüğünü ve askerlik hizmetini tamamlama oranının %65 civarında olduğu gösteriyor ki , bu da İsrail toplum gibi militarist toplumda büyük bir değişiklik yaşanmaktadır.

Türkiye:

Anti-militaristler ve Vicdani Redçilerin hikayesinin , Türkiye'deki muhalif hareketler arasında en ilgi çekicilerinden birisidir. Muhalefet edilen , direnilen iktidar odağı ile direnişçilerin gücü arasındaki orantısızlık ; direnişçilerin bir önderinin , liderinin olmaması ; şiddeti örgütleyen bir kuruma ve anlayışa karşı şiddetsiz bir direnişin gerçekleştirilmesi , Türkiye için yeni sayılabilecek anti-militarist dil ve siyaset arayışları ilgi gösterilmeyi hak ediyor.

Türkiye , Vicdani Red kavramı ile 1990 yılında Tayfun Gönül ve Vedat Zencer'in Sokak dergisi aracılığıyla askerliği reddettiklerini duyuması ile tanıştı. her şeyden önce karşılarında " askerliğin Türklern ırksal bir özelliğı olduğu" yaygın inancı vardı.

1992 yılında Tayfun Gönül ve Vedat Zencer 'in de bulunduğu bir grup Savaş Karşıtları Demeği'ni kurdu.

Demek çalışmalarını sadece vicdani red konusuyla sınırlandırmadı; Ülkenin demokratikleşme , insan hakları , çevre , ırkçılık , cinsiyetçilik , ayrımcılık , Yunanistan'la ilişkiler , Kıbrıs sorunu vb. birçok sorunuyla ilgili , özellikle de Kürt sorunuyla ilgili çalışmalar yürüttü. Bu çabaların gerisinde , dönüşümün bireylerin kendi deneyimlerinden başlayacak özgürlükçü bir siyasal kültürün ancak özgürleştirici pratiklerin ürünü olabileceği anlayışı yatmaktadır. Eylemlerinde sokak tiyatrosu , görünmez tiyatro gibi yöntemleri ve mizahı kullandı. 1993 yılı sonbaharında HBB Ulusal kanalında SKD Başkanı Aytek Özel ve üyesi Vicdani Retçi Menderes Melatlı ile yapılan söyleşinin yayımlanması kamuoyunda ciddi bir yankı yarattı. Ancak bu kez devletin/ordunun tepkisi sert oldu. Bizzat Genelkurmay Başkanının emriyle savcılar harekete geçti ve önce söyleşiyi gerçekleştiren program yapımcısı ile kameramanı , daha sonra da SKD başkanı ile üyesini tutukladılar. Bu kişiler "halkı askerlikten soğutmak" 'tan yargılandılar. Ve davaları askeri mahkemede yürütüldü. 1994 yılında İstanbul'da da "Savaş Karşıtları Demeği" açıldı. Yeni vicdani redçilerin tanıtıldığı bir basın toplantısının ardından demek basıldı , gözaltı ve tutuklamalar yaşandı ve İstanbul'daki demek de bir süre sonra kapandı ve yerini başka anti-militarist yapılanmalara bıraktı. 1996'da Osman Murat Ülke'nin tutuklanması vicdani red mücadelesinde yeni boyutlar kazandırması açısından önemlidir. Birçok şehirde Osman Murat Ülke'yle dayanışma grupları oluştu. İstanbul'da Anti-Militarist İnisiyatif kuruldu. İnsan Hakları Demeği , 1997 yılında İnsan Hakları Ödülü'ne Osman Murat Ülke'ye verdi. Bu arada Ülke'ye destek amacıyla bazı Vicdani Retçiler kendilerini tutuklatırıp hapisteki retçi sayısını artırmak amacıyla girişimlerde bulundu. Bunlardan biri olan Vedat Zencir bir sivil itaatsizlik eylemi gerçekleştirerek ilk red açıklamasını basın önünde yineleyip kendi hakkında " halkı askerlikten soğutma" gerekçesiyle DGM Savcılığına suç duyurusunda bulundu. Ancak ilginç bir şekilde Zencir ne tutuklandı ne de hakkında dava açıldı. 1998'de AML , 400'den fazla katılımcı ile kitlesel bir Vicdani Retçiler Şenliği gerçekleştirdi.	2000 yılında 1000 kişinin katılımıyla gerçekleştirilen bir başka şenlikte ikisi eski harp okulu öğrencisi , 3 kişi zorunlu askerliği reddettiklerini açıkladılar. 2004 yılında ise geleneksel pilav günlerinden esinlenerek Ankara'da Sıhhiye Orduevi önünde yeni vicdani red açıklamalarının yapıldığı "Vicdani Red Pilav Günü" düzenlendi. Aynı etkinlik bir yıl sonra İstanbul'da Harbiye Orduevi önünde tekrarlandı. 2004 yılında İstanbul'da gündelik yaşamın içinde kentin cadde ve sokaklarında hergün karşımıza çıkan militarist ,milliyetçi kurum, anıt , sembol ve ritüellere eleştirel ziyaretler yapmak , yaşanan bu ironik duruma da dalga geçmek için " turistik" bir tur düzenlendi. "Militarizm Festivali" olarak adlandırılan bu etkinlikte ilk defa kadınlar da vicdani retçi olduklarını ilan ettiler. 2002 yılında askerlik yaparken vicdani retçi olmaya karar veren ve kendisine verilen üniformayı artık ihtiyacı olmadığını söyleyerek iade eden Mehmet Bal , emre itaatsizlikten yargılanarak askeri cezaevine gönderildi. Artık bir retçi olarak emir cümlelerine alerji duyuyordu. İşkenceye maruz kaldı. Bal'a cezaevi üniforması zor ve şiddet kullanarak giydirildi. Üzerinden çıkarmaması için elleri de kelepçelendi. Saç traşı olmayı reddedince dövülerek zorla traş edildi. Sayım sırasında esas duruşa geçmediği için ayağından kelepçelendi ve zorla esas duruşa geçirildi. Mehmet Tarhan da hapiste bulunduğu sürece benzeri uygulamalara maruz kaldı. Kendisi askeri cezaevine daha varmadan "bir vatan haini geliyor"söylentisi tüm mahkumlar arasında dolaşıma sokuldu. Bunun sonucunda koşuşa girdiği anda mahkumların linç girişimine maruz kaldı.Koğuştaki bazı sağ duyulu mahkumların araya girmesiyle Tarhan bu linçten sağ olarak kurtulabildi. Tüm bunların yanısıra Tarhan'ın Kürt kökenli ve eşcinsel olması ; Savda'nın Kürt kökenli ve geçmişte PKK üyesi olduğu gerekçesiyle ceza alması ek baskılara yol açtı.
---	---

Tarhan'a eşcinsellere yönelik aşağılayıcı muayene prosedürü zorla uygulanmaya çalışıldı. Halil Savda ise anti-militarizm ve şiddet karşıtı gerekçeler ile vicdani retçi olduğunu , " ne orduya ne de gerillaya hizmet etmeyeceğini" çok açık biçimde ifade etmesine karşın Kürt kimliğini ortaya koymaktan kaçınmadığı için bir retçi olarak sergilediği tutum ve davranışlar askeri yetkililerce PKK propagandası olarak değerlendirilmekteydi. Devletin Vicdani retçilere karşı tutumu daha çok görmezden gelme yönünde idi. Elleriindeki istihbarat olanaklarına rağmen devlet, vicdani retçiler için askerlik çağına gelenlere yönelik rutin arama prosedürlerini pek gerçekleştiriyor. Görmezden gelme tutumunun temel nedeni , retçilerin tutuklanmaları halinde onların yandaşlarının olası destek çalışmaları vesilesiyle kamuoyunda konuya ilişkin yeni tartışmalara ve Vicdani reddin hak olduğuna dair filizlenen düşüncelerin yayılmasına yol açmamak. Hükümet temsilcilerinin bir hazırlık yapılmakta olduğunu söylemesine karşın henüz hiçbir şey yapılmamıştır. Hareketin unsurlarında, ortak bir eylemliliğin olmaması ve kitlesel bir nitelik kazanamamış olması, şu anki nedenleri olarak gösterilebilir. <i>Hukuksal Olarak</i> Vicdani Red hakkı , İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi 18. madde , Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi 18. Madde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 9. maddelerinde belirtilen "düşünce , vicdan ve din özgürlüğü" kapsamında değerlendirilmelidir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 1987 'de varmış olduğu R(87)8 numaralı tavsiye kararında üye devletlerden " askerlik hizmeti yapmakla mükellef olan herkesi , vicdani sebeplerle silah kullanmayı reddetmesi halinde, bu hizmeti yerine getirme zorunluluğundan muaf tutulmasını ve üye devletlerin hükümetlerinin kendi iç hukuklarını ve uygulamalarını bu esasa uygun hale getirmesini" istemektedir. AIHM , 24 Ocak 2006. tarihinde vermiş olduğu Osman Murat Ülke kararında Vicdani Retçilerin durumunu "sivil ölüm" kavramı ile ifade etmiştir.	2007 itibarıyla Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerden 19'unda zorunlu askerlik sistemi bulunmamaktadır. Bunlardan 15 'i profesyonel ordulara sahipti. Bu ülkeler : Belçika ,Birleşik Krallık , Çek Cumhuriyeti , Fransa ,Hollanda , İrlanda , İspanya , İtalya , Lüksemburg , Macaristan , Malta, Polonya , San Marino ,Slovakya , Slovenya , 1 Ocak 2008 itibarıyla Bulgaristan ve Hırvatistan bu listeye katılacaktır. 4 ülkede ise herhangi bir ordu bulunmamaktadır: Andora , İzlanda , Liechtenstein , Monako. 2007 itibarıyla 26 üye ülkede zorunlu askerlik sistemi bulunmakta , ama Vicdani Red hakkı da tanınmaktadır. Bu ülkelerde Vicdani Red için alternatif hizmet ikame edilmiştir. Bunlar: Almanya , Amavutluk , Avusturya , Bosna ve Hersek , Danimarka , Ermenistan , Estonya , Finlandiya, Gürcistan , İsveç , İsviçre , Karadağ, Kıbrıs Rum Cumhuriyeti , Letonya , Litvanya , Makedonya , Norveç , Polonya , Romanya , Rusya Federasyonu , Sırbistan , Ukrayna. Lüksemburg , 1967'de zorunlu askerliği kaldırmıştır. Bu ülkede sadece 900 asker bulunmakta , bunların hepsi de profesyoneldir. Vicdani Red hakkını kullanmak isteyen profesyonel askerlere ilişkin şimdiye kadar herhangi bir örnekle karşılaşılmamıştır. Genel olarak bakıldığında BM İnsan Hakları Komitesinin 1993/84 tarihli kararında " askerlik görevini yapan kişilerin Vicdani Red hakkını kullanmaktan mahrum edilemeyeceği" belirtilmektedir. Almanya , Amavutluk , Danimarka , İsveç dışında ülkelerin hepsinde alternatif hizmet süreleri askerlik sürelerinden daha uzundur. İnsan Hakları Komisyonu 22 No'lu Genel Yorum'a göre , " Vicdani Retçiler arasında kişisel inançların doğasına bağlı " hiçbir ayrımcılığa izin verilmez. Yine aynı yasada ; Askerlik hizmeti yapanlar ile , alternatif hizmet yapanlar arasında hizmet süresi ve koşulları bakımından uygulamada herhangi bir ayrımcılığa izin verilmez. Vicdani Retçilerin , askerlik hizmetlerini yapmadıkları gerekçesiyle hiçbir ekonomik, toplumsal , kültürel, sivil ya da politik haklarında ayrımcılığa maruz bırakılamaz. BM standartları , red hakkının tanınmadığı durumlarda Vicdani Retçinin cezalandırılmasıyla ilgili olarak , ister yasal düzenleme eksikliğinden, ister kişinin
---	---

bu statüye uygun bulunmamasında kaynaklansın , üç temel nokta tesis edilmiştir:

1-) Vicdani retçiler askerlik hizmetini yapmayı reddettikleri için hapis cezasına çarptırılmamalıdır (karar 1998/77)

2-) Vicdani retçiler askerlik hizmetine girmeyi reddettikleri ya da firar ettikleri için ölüm cezasına çarptırılmamalıdır. (İH Korunması ve Desteklenmesi Alt Komisyonu Kararı 1994/4)

3-) Askerlik hizmetini reddetmek aynı suçu oluşturmaktadır ve bu nedenle tekrar eden cezalandırma ve Sözleşme'nin 14. maddesiyle çeliştiği için Vicdani Red tekrar eden cezalandırmalara çarptırılmamalıdır .

--son--